

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 19

София, четвъртък, 21 декемврий

1933 г.

24. заседание

Вторник, 19 декемврий 1933 година

(Открито от председателя А. Малинов в 16 ч. 20 м.)

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

Стр.

Стр.

Отпуски, разрешени на народни представители . . . 385

Законопроекти:

- 1) за намаляване лихвения процент на заемите на Българската ипотечна банка (Трето четене) . . . 385
- 2) за временно еднократно подпомагане на осигурени при фонда „Обществени осигуровки“ работници, останали в принудителна безработица

- и поради мъртав сезон, нѣмащи право на обезщетение по закона за настаняване на работа и осигуряване при безработица (Първо и второ четене) . . . 385, 339
- 3) за облекчение на длъжниците и заздравяване на кредита (Първо четене — разискване) . . . 389

Дневен ред за следващото заседание . . . 406

Председателът: (Звъни) Понеже присъствуват нужното число народни представители, обявявам заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуват следните г. г. народни представители: Апостолов Драгомир, Боев Борис, Бойчинов Михаил, Бошнаков Тодор, Бояджиев Стефан, Василев Иван, Влахов Димитър, Гаврилов Никола, Гагов Петър, Ганев Георги, Георгиев Стойчо, Гюров Лона, Дойчинов Никола, Докумов Борис, Долбински Димитър, Думанов д-р Никола, Запрянов Петко, Иванов Борис, Недков, Попиванов Петър, Йонетов Георги, Йорданов Георги, Йотов Никола, Казанаклиев Георги, Кафеджийски Георги, Кемилев Никола, Киселички Христо, Колев Петко, Пенев, Кораков Крум, Кушев Вчко, Стоев, Лолов Сава, Лунгов Николай, Маринчев Георги, Марчев Никола, Мечкарски Тончо, Момчилов Стоян, Момчилов Тодор, Мустафов Али, Найденов Никола, Нейков Димитър, Ненчев Илия, Николаев Александър, Пастухов Кръстю, Петров Дойчин, Петров Методи, Попов Еню, Савов Николай, Савов Сава, Свиначев Добри, Статев Христо, Стоянов Георги, Тодоров Димитър, Томчев Ангел, Тошев Никола, Христов Александър, Цокков Герго, Черноков Георги, Чирпанлиев д-р Никола и Шонгов Георги)

Съобщавам на Събранието, че председателството е разрешило отпусък на следните народни представители:

По 1 день:

На г. Христо Родев;
На г. Стойко Илиев;
На г. д-р Александър Франга;
На г. Сава Савов;
На г. Георги Ганев;
На г. д-р Никола Чирпанлиев.

По два дена:

На г. Николай Савов;
На г. х. Георги х. Петков.

По 3 дни:

На г. Никола Гаврилов;
На г. Драгомир Апостолов;
На г. Захари п. Захариев.

4 дни:

На г. Николай Лунгов и

6 дни:

На г. Георги Черноков.

Минаваме към първа точка от дневния ред — трето четене законопроекта за намаляване лихвения процент на заемите на Българската ипотечна банка.

Моля г. докладчика да го прочете.

Докладчик И. Драгойски (д): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно с прибавките и поправките, приети на второ четене)

Председателът: Моля ония г. г. народни представители, които приемат на трето четене законопроекта за изменение лихвения процент на ипотечните заеми на Българската ипотечна банка, тъй както се докладва, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 12)

Минаваме към следната, втора точка от дневния ред — първо четене законопроекта за временно еднократно подпомагане на осигурени при фонда „Обществени осигуровки“ работници, останали в принудителна безработица и поради мъртав сезон, нѣмащи право на обезщетение по закона за настаняване на работа и осигуряване при безработица.

Моля секретаря г. Васил Маринов да прочете законопроекта.

Секретар В. Маринов (д): (Прочита законопроекта изцѣло, заедно с мотивите към него — вж. прил. Т. I, № 17)

Председателът: Има думата народният представител г. Тома Константинов.

Т. Константинов (нац. с. т): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Известно е на всички, че днес безработицата е взела неимоверно големи размѣри в индустриалните страни. Следъ войната всѣка държава се опитва да развие индустрия. Това докара свръхпроизводство. Въ цѣлия свѣтъ, и особено въ капиталистиче-

скитъ страни, цари голъма безработица. Въ Съединенитѣ щати, държава, която има най-силно развита индустрия, където капитализмътъ достигна своята кулминационна точка, днесъ има голъма безработица — 10 милиона безработни. Въ Съединенитѣ щати Рузвелтъ направи опитъ да премахне това нещастие. Неговиятъ опитъ още не дава резултати. Въ Англия има отъ десетки години $2\frac{1}{2}$ — 3 милиона безработни и не можа да направи нищо за премахване на безработицата. Днесъ въ Германия се правятъ опити да намалятъ безработнитѣ, обаче Хитлеръ, въпрѣки че Германия е държава съ силна централна власт, не е могълъ да направи много за премахването на безработицата. Всички държави не можаха да намалятъ безработицата, защото предприеха редъ палиативни мѣрки. Азъ намирамъ, че това социално зло, безработицата, е резултатъ на системата на капиталистическото производство, на размѣната и разпредѣлението на богатата, и мѣрка, като настоящата, каквато представлява законопроектътъ, внесенъ отъ г. министъра на търговията, смѣтамъ, че нѣма да премахне даже отчасти това зло, каквото представлява безработицата у насъ. Азъ намирамъ, че само една нова организация на стопанството, нова организация на индустрията и търговията, може да намали безработицата, да премахне това социално зло, което е резултатъ на днешната система на производството.

Законопроектътъ цели да подпомогне онѣзи безработни, които не се ползватъ отъ чл. 35 отъ закона за настаняване на работа и осигуряване противъ безработица. Споредъ тоя чл. 35 отъ казания законъ, иматъ право на обезщетение онѣзи работници, които сѣ участвували въ фонда „Обществени осигуровки“ въ продължение на 52 седмици, т. е. 2 години, а онѣзи, които не сѣ участвували въ фонда „Обществени осигуровки“, нѣматъ право на обезщетение по тоя чл. 35.

Г. г. народни представители! У насъ, безспорно, има много закони за закрила на труда, но всички решаватъ въпроса недостатъчно, недобре и затова, смѣтамъ, че трѣбва да се направи новъ прегледъ на цѣлото социално законодателство. Г. министърътъ на търговията, който изхожда отъ Земледѣлския съюзъ, една селска организация и отчасти трудова, трѣбва да вземе предъ видъ, че въпросътъ за безработицата е единъ голъмъ, капиталенъ въпросъ, както въ всички държави, така и въ България. За да може това зло да се премахне у насъ, необходимо е едно основно изучаване на този голъмъ въпросъ, единъ общъ прегледъ на всички закони, които сѣ свързани съ труда, съ осигуряването на работницитѣ и подпомагането имъ въ случай на нещастие, въ случай на старостъ, въ случай на болестъ и безработица. Защото въ България, въ която капиталътъ не е още много задръвенъ, не е много осигуренъ, въ която капиталътъ е още въ началото на своето развитие, една нова система на подпомагане на безработнитѣ може да докара намаление на това социално зло, което е свързано съ сегашната система на производството. Трѣбва да служатъ за примѣръ на България опититѣ, които се правятъ въ другитѣ държави и съ които не се достигнаха абсолютно никакви резултати, защото това социално зло, безработицата, продължава да съществува въ още по-страшни размѣри въ другитѣ държави и да застрашава настоящия общественъ строй. Това е едно голъмо нещастие, което хвърля въ мизерия маса граждани, маса хора, хвърля въ неизвестностъ цѣли области и оставя безъ срдства грамадна маса хора, маже, жени и деца. Смѣтамъ, че този въпросъ трѣбва да бѣде вече разрешенъ. Ако безработицата не бѣде унищожена въ Европа, въ свѣта, и въ България, тя винаги ще бѣде единъ източникъ на смутъ и на вълнение всрѣдъ широкитѣ народни работни маси.

Азъ казахъ мисълта си много пжти въ тая Камера и отъ тая трибуна, казвамъ я и сега: поради обстоятелството, че въ България капиталътъ не е затвърденъ, че той още не е обхваналъ здраво цѣлия нашъ стопански животъ, че той е въ началото на своето развитие, и имайки примѣритѣ на другитѣ индустриални страни, ние можемъ да се боримъ съ това зло, сгига да има воля, желание и основно проучване на нашитѣ стопански, психологически и политически условия. Какво ще помогне, г. г. народни представители, законопроектътъ въ мотивитѣ на който се признава, че у насъ има 30 хиляди регистрирани безработни, отъ които 15 хиляди не се обезщетяватъ по чл. 35 отъ закона за настаняване на работа и осигуряване при безработица? Значи, 15 хиляди души сѣ хора, които нѣматъ право на облаги по чл. 35 отъ този законъ. Г. министърътъ вънася единъ законопроектъ, споредъ който ще се дава помощъ на нежененъ 300 л. и на семеенъ 900 л. Какъ мислите, днесъ, при тая страшна зима, да смѣтате, че ще можете да подпомогнете съ 300 л. единъ нежененъ безработенъ и съ 900 л. единъ семеенъ безработенъ? Азъ смѣтамъ, че тая помощъ е незначителна, е

недостатъчна. Тя не облекчава злото, тя не го премахва. Въ този моментъ, както знаете, фабрика „Тунджа“, въ Ямболъ, е предупредила около 800 души свои работници, че отъ 1 януарий ги уволнява, и друга една фабрика въ Сливенъ също така е предупредила, че ще освободи 3.000 души работници. Тѣзи фабрики освобождаватъ работницитѣ си, вследствие на контингентитѣ, които имъ се опредѣлятъ за вносъ на сурови материали. Тѣзи контингенти имъ сѣ недостатъчни, и затова фабрицитѣ се затварятъ, както въ Пловдивъ, така и въ редъ други градове въ България, и къмъ общото обедняване, идва и това зло — изхвърлянето на улицата маса безработни хора.

Азъ намирамъ, че ние имаме условия да се боримъ по-лесно съ това социално зло, но трѣбва да се заемемъ съ това по-смѣло, по-енергично, съ повече проучване и съ желание да се подпомогне на тѣзи хора, които сѣ изхвърлени на улицата безъ работа, безъ подслонъ, безъ хлѣбъ, безъ топливо, безъ облѣкло.

Г. г. народни представители! България е страна, въ която има всичко, макаръ да се смѣта, че е бедна. България е селска страна. Въ България богатата могатъ да се разпредѣлятъ така, че да нѣма безработни. И ако ние желаемъ България да бѣде сѣкойна, ние трѣбва да наредимъ нѣщата тѣй, щото да нѣма безработни, да нѣма изхвърлени на улицата хора, безъ да сѣ сигурни, че утре ще иматъ хлѣбъ, облѣкло, жилище, топливо. Въ нашата страна, въ която има всичко, въ която се произвеждатъ много блага, която крие въ себе си много богатства, не трѣбва да има безработни. И макаръ че у насъ безработицата не е взела голѣми размѣри, макаръ, че тя обхваща нѣколко градове, все пакъ вънася смутъ у насъ, понеже ние имаме малки градове. Една София, при население 300 хиляди души, ако има 20 хиляди безработни, тѣ, заедно съ семействата си, съ женитѣ и децата, ще вълѣзатъ на 60 хиляди души, а това е едно зло, което вънася смутъ. Ако въ едикъ Пловдивъ има 5—10 хиляди безработни, които съ семействата си ставатъ 30 хиляди души, при едно население на града отъ 100 хиляди души, това е едно голѣмо социално зло, което смущава Пловдивъ, околноститѣ му, цѣла България. У насъ въ градоветѣ безработицата създава много недоволство, много смущение. И при положението, че и селската маса е недоволна сега, поради стопанската криза, при положението, че занаятчийството се разлага, нѣма доходи, азъ смѣтамъ, че въпросътъ за безработицата става по-обширенъ, по-обемистъ, и чрезъ таквъ ограниченъ законопроектъ не може да бѣде разрешенъ, не може да се намали злото, което смущава страната.

Г. г. народни представители! Нека се помни, че днесъ принципътъ за осигуровката противъ безработица и за въ случай на заболяване и старостъ е единъ принципъ, който трѣбва да получи въ България едно по-голѣмо разширение, да обхване не само ония работници, които участвуватъ въ фонда „Обществени осигуровки“, не само тѣ да иматъ право на подкрепа отъ държавата. Днесъ имаме едно срдѣно съсловие, каквото е занаятчийското; за него нѣма осигуровка, за него нѣма помощи, за него нѣма обезщетение, защото нѣмаме законъ за това. Днесъ се извършва единъ голѣмъ и страшенъ процесъ на общо обедняване, на общо пролетаризиране. Една голѣма маса занаятчи сѣ изхвърлени на улицата, ставатъ безработни и оставатъ безъ поминѣкъ. За тия хора трѣбва да помислимъ.

Така че днесъ въпросътъ за безработицата трѣбва да бѣде обсъденъ по-широко, по-обстойно, въ връзка съ процеса на общото пролетаризиране, на общото обедняване въ България. Този въпросъ добива по-голѣмо, по-широко значение. И азъ смѣтамъ, че въ нашата страна, която е млада въ своето стопанско развитие, ние трѣбва да проучваме нѣщата много по-добре и още въ началото да унищожаваме злото, което е свързано съ сегашната система на производство — капиталистическата. И ако въ това отношение ние желаемъ да бѣдемъ по-радикални, ако желаемъ да реформиране страната, ние трѣбва да обърнемъ сериозно внимание на въпроса за безработицата.

Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че у насъ, въ България, където има много новостѣ, макаръ и страна закъснѣла въ своята материална култура, има много реформи отъ миналото, взети отъ други народи. Ние можемъ, ние имаме всичката възможностъ да направимъ нѣщо въ тая страна, защото нѣмаме заседнала капиталистическа класа, нѣмаме въ България задръвена, силно развита индустрия, която да е погълнала голѣми работнически слоеве. Примѣрътъ на голѣмитѣ народи може да ни послужи за по-лесното преминаване къмъ по-нови

форми на общественото подпомагане и на стопанска дейност. И когато злото у нас е във самото си начало, ние можем да се борим с него съ по-голяма ефикасност, отколкото въ Германия, Америка или Англия. Какъ могат въ Съединенитъ щати да се намалят днесъ 12-тѣ милиона безработни, които съставляватъ една осма часть отъ цѣлото население тамъ? Безспорно, това е много трудно. Какъ може Германия, при 6 милиона безработни, да се бори съ това зло? Безспорно, това е много трудно. А, въ България, при 30 хиляди официално регистрирани безработни, смѣтамъ, че много лесно можемъ да се боримъ съ това зло и съ ефикасни мѣрки да премахнемъ това бедствие.

Затова обръщамъ вниманието на отговорнитѣ министри, че само чрезъ едно системно проучване на въпроса, чрезъ едно по-пълно и по-широко обхващане на този голѣмъ въпросъ, той ще може да получи правилно разрешение. Съ този законопроектъ, обаче, това не може да стане.

И азъ, безъ да смѣтамъ, че законопроектътъ разрешава въпроса за безработицата, безъ да смѣтамъ, че той ще донесе голѣмо облекчение, намирамъ, че следъ като бжде гласуванъ на първо четене по принципъ, ще трѣбва да отиде въ комисията, където да се направятъ нѣкои поправки.

По поводъ тоя законопроектъ, нека кажа, че днешното правителство, респективно министърътъ на търговията и труда, трѣбва да направи единъ общъ прегледъ на нашитѣ трудови закони, да проучи по-специално въпроса за безработицата въ България и да внесе единъ по-радикаленъ по-обстояенъ и по-систематиченъ законопроектъ противъ безработицата, която и въ България станъ страшно социално зло, особено сега, при този процесъ на общо обедняване.

Азъ намирамъ, г. г. народни представители, че е много малка помощта 300 л. за неженени и 900 л. за женени безработни, която, при това, тѣ ще могатъ да получатъ, ако отговарятъ на известни условия — да сѣ участвували поне 12 седмици въ фонда „Обществени осигуровки“, ако сѣ тютюневи работници, или 16 седмици за останалитѣ работници. Както казахъ, тази помощъ е много малка. Какво ще направи нежененъ безработенъ съ 300 л. днесъ, когато току-що е почнала страшна зима и ще има да трае още 4—5 месеца? Какво ще направи съ 900 л. помощъ единъ жененъ безработенъ съ тежко семейство? А чл. 3 отъ законопроекта предвижда такава помощъ за безработнитѣ. Това е много малко, г. г. народни представители, това е безъ значение. Затова, нека се намѣрятъ приходи отъ другаде, за да се увеличи тази помощъ и да се подпомогне и облекчи истински положението на безработнитѣ.

Азъ дължа да отбележа тукъ и другъ единъ фактъ: че въ всички инспекции на труда, окръжни и околийски, се прави, за нещастие, голѣмо партизанство, както по отношение подпомагане безработнитѣ, така и при изпращане работници презъ лѣтото на лѣчение за смѣтка на фонда „Обществени осигуровки“, а така също и при даване отдѣлни обезщетения отъ тоя фондъ; въ много случаи се вършатъ и грамадни престѣпления.

Азъ обръщамъ вниманието на почитаемия министъръ на труда да разшири законопроекта за безработицата въ смисълъ: да се даде една ефикасна помощъ на безработнитѣ и да го приложи най-стриктно, най-строга и най-справедливо, защото, по наши сведения, маса безработни не получаватъ и най-малката помощъ, която имъ се пада, тъй като партизани използватъ положението и даватъ възможностъ само на безработни тѣхни партизани да получатъ помощъ отъ фонда „Обществени осигуровки“ или отъ други фондове. Само чрезъ една сериозна и строга контрола надъ окръжнитѣ и околийскитѣ инспекции по труда ще можемъ да успѣемъ да подпомогнемъ отчасти ония работници, които предъ тая голѣма зима сѣ изхвърлени на улици безъ работа, гладни, безъ топливо, безъ жилище и безъ облѣкло. Нека се знае, че днесъ въ всички страни на нашия общественъ и политически животъ съществува една доста голѣма разслабеностъ, има една голѣма корупция, която разяжда много нашето управление. Този фактъ се обяснява съ голѣмата стопанска криза, която съществува у насъ, и съ стремежа на всички производителни съсловия да се настанятъ на държавната трапеза; днесъ всѣки желае да заеме държавна служба, като най-сигурно мѣсто за поминѣкъ. При тоя стремежъ къмъ държавната трапеза се създава една голѣма конкуренция и борба. Това положение се използва отъ партизани и се създава корупция въ всички държавни учреждения, а така също и въ инспекцитѣ по труда. По този въпросъ по-рано азъ правихъ и питане въ Камарата до г. министра на труда, и той е убеденъ, че има такава корупция. Само при една строга политика въ това отношение, при единъ строгъ

контролъ и при преследване виновницитѣ могатъ да се получатъ резултати, да се дава тази помощъ по-справедливо — на онии, които има право да я получатъ. Нека въ комисията законопроектътъ се разреши въ този смисълъ: да се увеличи крѣгътъ на безработнитѣ, които ще иматъ право да получатъ помощъ и да се увеличи размѣрътъ на помощта — за ергенитѣ отъ 300 л. на 1.000 л., а за жененитѣ отъ 900 л. на 2—3 хиляди лева. Тогава помощта ще бжде действителна.

Г. г. народни представители! Другъ единъ фактъ, който бие въ очи, е, че сумата 6 милиона лева, която се предвижда за тая целъ, се взема подъ формата на заемъ отъ фонда „Обществени осигуровки“. Нима все тоя фондъ ще бжде прицелна точка? Миналата година отъ сѣщия фондъ се взеха 12 милиона лева подъ формата на заемъ. Съ тоя законопроектъ се взематъ още 6 милиона лева. Държавата може да намѣри срѣдства отъ другаде за покриване тия разходи за безработнитѣ. Азъ смѣтамъ, че съ това се прави една грѣшка.

Както казахъ, намирамъ, че законопроектътъ трѣбва да бжде разгледанъ наново отъ комисията, следъ като се проучи отъ нея. Освенъ това, смѣтамъ, че се налага общъ прегледъ на всички трудови закони у насъ, защото тия закони сѣ създадени при по-други условия, а днесъ живѣемъ при нови такива, които налагатъ известни радикални реформи, особено по въпроса за безработицата.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Георги Петровъ.

Г. Петровъ (нац. л. П): Г. г. народни представители! Нашата парламентарна група ще подкрепи всѣка законодателна инициатива, която иде да облекчи въ това тежко време положението на безработнитѣ, защото смѣтаме, че е длъжностъ на държавата да се грижи за своитѣ граждани, които сѣ изпаднали въ бедствено положение.

Настоящиятъ законопроектъ, който има времененъ характеръ, трѣбваше да се внесе по-рано, за да се уреди тая материя, защото нуждата отъ регламентирани положението на безработни, които не получаватъ отъ фонда помощъ по една или друга причина, — поради неизпълнение формалности, предвидени въ закона за общественитѣ осигуровки или поради липса на обективна възможностъ да се ползватъ отъ помощта на фонда „Обществени осигуровки“ — е съзната отдавна. И въ това направление, доколкото си спомнямъ, Върховниятъ съветъ на труда бѣше изработилъ единъ законопроектъ, който трѣбваше да бжде внесенъ въ Камарата за разглеждане и одобрение. Съ тоя законопроектъ се предвиждаше да се уреди положението не само на тия категории работници, за които споменахъ, но и въобще на безработнитѣ въ нашата страна. Това, повтарямъ, е една голѣма длъжностъ на държавата и тя трѣбва по-скоро да разреши тоя въпросъ.

Има да направя и една друга бележка.

Държавата ще вземе срѣдствата за тая помощъ на безработнитѣ подъ форма на заемъ отъ фонда „Обществени осигуровки“. Струва ми се, че това е пакъ една пакостна политика. И безъ това държавата не е изпълнила своитѣ задължения къмъ фонда „Обществени осигуровки“. Знаемъ какво би могълъ да ми възрази г. министърътъ на финанситѣ: че положението на държавното съкровище е твърде стѣснено, че държавата не може да плати заплатитѣ на държавнитѣ чиновници и т. н. и т. н. Това ми е известно, обаче то не може да служи за оправдание, защото сѣ тая помощъ ще се подпомогнатъ безработни, една социална категория хора, които се намиратъ въ най-тежко положение. Държавата има да дължи вече, мисля, около 300 милиона лева къмъ фонда „Обществени осигуровки“. Държавата е задължена по законъ да внася суми въ фонда ежегодно отъ своя бюджетъ, но досега тя не ги е внесла, а съ този законопроектъ още повече увеличава борча си къмъ фонда. Държавата би могла, струва ми се, да намѣри тия 6 милиона лева за подпомагане безработнитѣ отъ други мѣста и да не застѣ фонда, който, ако така върви безработицата у насъ и ако държавата не изпълни своитѣ длъжности къмъ него, безъ съмнение, въ скоро време може да бжде застрашенъ.

Това имаше да кажа.

Председателътъ: Има думата народниятъ представителъ г. Стойчо Мошановъ.

С. Мошановъ (д. сг): Г. г. народни представители! Ние ще подкрепимъ законопроекта и ще го гласуваме, по следнитѣ съображения. Той иде да отговори на една голѣма социална нужда презъ настѣващата зима. Само единъ упрѣкъ бихме могли да направимъ: че той дойде

малко късно. Но като имате предъ видъ, че помощта е еднократна, тя нѣма да стигне на подпомогнатия безработенъ за цѣлата зима.

Вѣрно е, както каза г. Петровъ, че срѣдствата за тая цель неправилно се взематъ отъ фонда „Обществени осигуровки“. Но, г. г. народни представители, трѣбва всички да признаемъ, че въ тоя моментъ това е единствената възможностъ. Въ труднитѣ моменти, които преживяватъ и държава, и народъ, много принципи ще трѣбва малко да ги прекършимъ и да гледаме резултатитѣ, които ще трѣбва да се постигатъ. Въ случая може да се направи това, защото смѣтката „Безработица“ при фонда не е дефицитна, а има излишекъ, има известно капитализиране на суми. Освенъ това, тая сума не се взема безвъзвратно, а се взема подъ формата на лихвенъ заемъ; не се ощетява общиятъ капиталъ на фонда, който въ края на краищата ще си получи тия суми заедно съ лихвитѣ въ единъ опредѣленъ срокъ. Доколкото моитѣ последни сведения се простиратъ, ние въ 1931 г. сме оставили тоя фондъ съ една наличностъ — срочни влогове, пласменти и т. н. — около 318 милиона лева. Така че, при положението, че не се дава една безвъзвратна помощъ отъ фонда, а се прави единъ заемъ, не можемъ да се страхуваме, че сж застрашени капиталитѣ на фонда или че се уврежда неговото бждеше.

Прави се едно друго възражение: че сумата е малка. Г-да! При срѣдствата, съ които разполагаме ние, бедна България, ще трѣбва да гледаме да правимъ това, което е възможно, да отдѣляме срѣдства колкото можемъ. Нищо по-лесно отъ това да кажемъ, че една много по-голяма сума може да задоволи едни елементарни нужди. Тукъ се касае чисто и просто презъ свѣтлитѣ празници да нѣма гладувачи хора. Така трѣбва да се погледне на задачата на този законопроектъ, а не какви резултати ще се получатъ отъ гледна точка на осигуряване на безработнитѣ презъ зимата. Трѣбва едно да се знае: помощта не се дава на безработни по смисъла на закона за осигуряване на безработнитѣ. Такива безработни си получаватъ еднократна помощъ въ продължение на повече отъ 6 месеца, която е достатъчна да ги обезпечи по отношение на хлѣба. Тукъ се касае да се даде еднократна помощъ на работници, положението на които не е въ съгласие съ разпорѣжданията на закона. Азъ много се страхувахъ да не би съ настоящия законъ да се отворятъ врати за злоупотрѣбление. Защото трѣбва да признаемъ, че има жестоко сърдечни хора, които не се стѣсняватъ да злоупотрѣбятъ даже отъ залъга на безработнитѣ. Но така, както е редактиранъ законътъ, азъ мисля, че тия опасности сж отстранени, освенъ ако тия, които ще искатъ да злоупотрѣбятъ, сж едни обикновени фалшификатори или крадци. Много лесно ще може да стане провѣрка, дали раздаването на помощитѣ е въ съгласие съ закона, защото се изискватъ едни строго опредѣлени норми, при които нуждаещитѣ се ще могатъ да получатъ помощи: опредѣлено число седмици членуване къмъ фонда, което, съ маркичѣ, съ които се обленятъ осигурителнитѣ имъ книжки, ще може много лесно да се провѣри.

Понеже помощта е навременна и иде въ надбечерieto на свѣтлитѣ празници; заради начина, по който тя ще се раздава, и за начина, по който срѣдствата за тая цель се взематъ, тоя законопроектъ срѣща нашето одобрение и ние ще го гласуваме.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Пждаревъ.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Законопроектътъ подчертава, че държавата трѣбва да се намѣси въ единъ случай, при който обществената солидарностъ трѣбва да се прояви. Азъ смѣтамъ, че правителството, решавайки да въвлѣче държавата въ една такава намѣса, трѣбва да внимава, щото намѣсата на държавата да се почувствува отъ тия, въ полза на които става тая намѣса, за да не се гледа сетне повърхностно или несериозно на всѣко предпирание на държавата да дойде въ помощъ на нуждаещитѣ се. Тукъ не е въпросъ за едно право, което работницитѣ иматъ и за което биха могли да претендиратъ къмъ държавата. Подчерта се, подчертава се и въ законопроекта, че това е една помощъ. И ние трѣбва да бждемъ доволни, че правителството е съумѣло, едновременно съ искане разрешението за изразходване на сумата, да намѣри и източникъ, за да бжде изразходвана сумата навреме. Би било лесно за правителството да иска, тази сума да мине въ единъ свръхсмѣтенъ кредитъ, но тогава ще остане неизвестността дали сумата ще може да бжде наистина изразходвана презъ армето, когато трѣбва да се даде помощта, за да бжде ефикасна.

Та упрѣкътъ, който се прави за начина, по който е намѣрена сумата, азъ смѣтамъ, че, при особеното положение, въ което се намира бюджетътъ на държавата, не би трѣбвало да се прави, и азъ нѣма да го направя.

Но азъ подчертавамъ, че начинътъ, по който се извършва намѣса на държавата, ще трѣбва въ бждеше да се обмисля по-внимателно: всѣка намѣса на държавата трѣбва да бжде предшествувана отъ обстойно проучване и на нуждитѣ, и на срѣдствата, съ които се разполага. Безспорно, тия срѣдства, съ които сега ще се яви държавата въ помощъ, не могатъ да отговорятъ на особенитѣ нужди, въ които е изпаднало сега работническото. И ако държавата можеше да даде тази помощъ въ малко по-голямъ размѣръ, безспорно е, че народното представителство съ задоволство би посрещнало такава инициатива на правителството. Но народното представителство не е въ състояние да знае възможноститѣ на правителството и ние трѣбва да приемемъ, че правителството, понеже не е имало възможностъ да направи повече нѣщо, заговя се явява само съ този законопроектъ, съ тази помощъ. Тя е навременна, тя е, безспорно, необходима, и народното представителство не може, освенъ да я одобри. Ние одобряваме законопроекта.

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Коста Лулчевъ.

К. Лулчевъ (с. д): Г. г. народни представители! Навременна и необходима е инициативата на г. министра на труда съ това му законодателно предложение; навременна и необходима е, защото това е едно начало — тъй нека го разберемъ — за подпомагане на безработнитѣ у насъ. Въ тоя моментъ, при нашитѣ условия, безработицата взема широки размѣри. И това, което е особено забележително у насъ, то е, че безработица има не само въ нашитѣ индустриални центрове, не само въ градоветѣ, но безработицата е навлѣзла вече и въ селата. Следователно, въпросътъ за безработицата става единъ голѣмъ социаленъ въпросъ, който трѣбва повече да привлѣче вниманието, както на управлението, така и на народното представителство, за да се постави началото на мѣрки за омекотяване на безработицата и за подпомагане на безработнитѣ.

Споредъ даннитѣ, които имаме, безработицата въ индустриалнитѣ центрове, само въ градоветѣ, обема една маса отъ около 200 хиляди работници, което ще рече, 200 хиляди души работници у насъ въ този моментъ стоятъ съ скръстени ръце, не прилагатъ труда си въ производството, и, което е по-важно, нѣматъ срѣдства за съществуване. Сега Министерството на труда урежда едно ново преброяване на безработнитѣ. Какви резултати ще ни даде това преброяване, ще видимъ въ всѣки случай, трѣбва да се признае, че у насъ вече въпросътъ за безработицата е станалъ единъ актуаленъ въпросъ и за неговото разрешаване трѣбва да се взематъ по-енергични мѣрки.

Тая сума, въ размѣръ на 6 милиона лева, която се иска съ предложението на г. министра на труда да бжде отпусната за подпомагане на безработнитѣ, нека го кажемъ още сега, е извънредно недостатъчна. Поради голѣмия брой на безработнитѣ, тая помощъ, макаръ да се предвижда за една специална категория безработни — за тия, които не се ползватъ отъ народнитѣ на закона за осигуряване въ време на безработица — въ този размѣръ — 6 милиона лева — е свършено недостатъчна. Тия 300 л. помощъ на една категория безработни и 900 л. на другата категория не могатъ да подсладятъ живота на безработнитѣ. И заради това, г. г. народни представители, ние ще искаме непременно тая помощъ отъ страна на държавата да бжде увеличена. Това едно.

Второ. Непремѣнно раздаването на помощта да бжде организирано, и то по начинъ таквъ, че да бжде справедливо, да не предизвиква негодуване, да се дава тя само на действително безработни, които иматъ нужда да бждатъ подкрепени, да се изхранятъ.

Това сж двѣтѣ условия, при които само прилагането на тоя законъ може да даде добри резултати.

Въпросътъ, прочее, е голѣмъ и ние ще искаме въ едно непродължително време, следъ като се направятъ необходимитѣ проучвания, следъ като се извърши преброяването на безработнитѣ, което преброяване сега се предприема, Министерството на търговията, промишлеността и труда да излѣзе съ единъ специаленъ законъ, съ който да уреди подпомагането на безработнитѣ. Безъ единъ таквъ законъ, който да уреди въпроса за подпомагането на безработнитѣ, голѣмиятъ въпросъ за спокойствието на тая категория хора на труда у насъ нѣма да бжде разрешенъ, ще стои откритъ.

Ние ще настояваме тия голѣми мѣрки да се взематъ, защото е потрѣбно да бѣждатъ успокоени тѣзи хора, които предлагатъ днесъ рѣшетѣ си, но които нѣма кѣде да вложатъ своя трудъ и прекарватъ въ лишение и мизерия.

Председателъ: Ще пристѣпимъ къмъ гласуване.

Моля ония г. г. народни представители, които приематъ по принципъ на първо четене законопроекта за временно еднократно подпомагане на осигурени при фонда „Обществени осигуровки“ работници, останали въ принудителна безработица и поради мъртавъ сезонъ, нѣмащи право на обезщетение по закона за настаняване на работа и за осигуряване при безработица, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ Д. Гичевъ: Г. г. народни представители! Поради особения характеръ на законопроекта, моля, да се гласува по спешностъ и на второ четене.

Председателъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ предложението на г. министра на търговията, промишлеността и труда, да се приеме законопроектътъ по спешностъ сега на второ четене, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта на второ четене.

Секретаръ В. Мариновъ (д): (Чете)

„ЗАКОНЪ“)

за временно еднократно подпомагане на осигурени при фондъ „О. О.“ работници, останали въ принудителна безработица и поради мъртавъ сезонъ, нѣмащи право на обезщетение по закона за Н. Р. О. Б.“

Председателъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ В. Мариновъ (д): (Чете)

„Чл. 1. Разрешава се на министра на търговията, промишлеността и труда да изразходва отъ наличнитѣ срдѣства на фонда „О. О.“ — сѣка, „Безработица“, сумата 6.000.000 л., която сума се минава въ заемъ на държавата и ще се раздаде като еднократна помощъ на осигуренитѣ при фонда „О. О.“ работници, останали въ принудителна безработица и поради мъртавъ сезонъ, но нѣмащи право на обезщетение по закона за Н. Р. О. Б.“

Председателъ: Които приематъ чл. 1, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ В. Мариновъ (д): (Чете)

„Чл. 2. Помощитѣ ще се раздаватъ по специаленъ правилникъ, утвърденъ отъ министра на търговията, промишлеността и труда, на работници, осигурени по фонда „О. О.“ и имащи най-малко участие въ фонда отъ 12 седмици, за работницитѣ отъ тютюневия браншъ, и 16 седмици за останалитѣ, презъ календарната 1933 г., а регистрирани въ инспекциитѣ по труда до влизането въ сила на настоящия законъ, и на ония безработни, регистрирани до 31 мартъ 1934 г., като на последнитѣ се изисква участие въ фонда „О. О.“ 16 седмици, прибавени къмъ тѣхъ и седмицитѣ отъ влизане настоящия законъ въ сила до деня на регистрацията“.

Председателъ: Които приематъ чл. 2, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ В. Мариновъ (д): (Чете)

„Чл. 3. Изплащането на тѣзи помощи става въ размѣри 300 л. за неженени и 900 л. за семейни, само за единия отъ съпрузитѣ. Изплащането става отъ инспекциитѣ по труда и може да става за цѣлата или частъ отъ цѣлата сума и въ натура, което ще се уреди въ правилника за приложението на настоящия законъ“.

Председателъ: Които приематъ чл. 3, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ В. Мариновъ (д): (Чете)

„Чл. 4. Заемътъ ще се погаси въ срокъ отъ 5 години, считанъ отъ датата на влизане въ сила настоящия законъ, съ редовни 6 месечни вноски, при 5% годишна лихва. За тази цѣль въ ежегодния бюджетъ на държавата се предвиждатъ необходимитѣ кредити за погасяване и лихви по този заемъ“.

Председателъ: Които приематъ чл. 4, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Секретаръ В. Мариновъ (д): (Чете)

„Чл. 5. Приложението на настоящия законъ става въз основа на правилникъ, одобренъ отъ министра на т. п. т., следъ като вземе мнението на Висшия трудовъ съветъ при Дирекцията на труда и О. О.“

Председателъ: Които приематъ чл. 5, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме къмъ трета точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за облекчение на длъжницитѣ и за здравяване на кредита.

Понеже законопроектътъ е доста обширенъ, азъ моля Народното събрание да се съгласи да не се чете цѣлитѣ, а да се прочетатъ само мотивитѣ къмъ него и първиятъ и последниятъ му членове. Моля ония, които сѣ съгласни съ това предложение, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ В. Мариновъ (д): (Прочита мотивитѣ къмъ законопроекта, чл. 1 и последния чл. 85 отъ него — вж. прил. Т. I, № 16)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Христовъ.

Д. Христовъ (д. сг. Ц): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Като се качвамъ на трибуната, считамъ за моя длъжностъ да ви заявя, че мислитѣ, които ще изкажа по много важния въпросъ, поставенъ за разрешение — една много нашумѣла проблема — сѣ мисли, които азъ ще изкажа частно, като народенъ представителъ, безъ да изразявамъ гледището на парламентарната група, къмъ която се числя, и която ще има своя официаленъ ораторъ. Следъ тази встъпителна бележка, нека направя още нѣколко предварителни бележки.

Г. г. народни представители! За да можемъ да се отнесемъ широко къмъ голѣмата проблема, която ни е поставена за разрешение, нека се споразумѣмъ или нека считаме, че по нѣкои предварителни въпроси ние сме съгласни помежду си. Така, напр., азъ мисля, че нѣма защо да споримъ по важния въпросъ, по който тѣй сѣщо се повдигна толкова голѣмъ шумъ въ преса, събрания и въ конференции, свикани отъ различни кредитни организации, а именно: дали трѣбва да се взематъ решения за смѣтка на кредиторитѣ. По този въпросъ нека бждемъ всички наясно и нека всички бждемъ съгласни и единодушни, че спестяванията, както и правата на кредиторитѣ, трѣбва да бждемъ запазени напълно и че никакво посегателство върху тѣхъ не трѣбва да се прави, защото спестяванията, източникътъ на кредита, сѣдни отъ могъщитѣ фактори за стопанския прогресъ на страната ни. За една страна като нашата, една България, която за дълго още не ще може да разчита на външенъ кредитъ и на външни оборотни срдѣства, сигурниятъ, главенъ, ако не единственъ, източникъ за оборотни срдѣства, които ѣ сѣ тѣй необходими за възстановяването на народното стопанство, ще бждемъ спестяванията, ще бждемъ националното капиталопроизводство, на което не само не трѣбва да се посѣга, но, напротивъ, ще трѣбва да направимъ всичко възможно, за да го насърчимъ и засилимъ.

Г. г. народни представители! Азъ лично бихъ желалъ да се отнеса симпатично къмъ законопроекта, защото съ него се постига поне една цѣль: да се успокоятъ кредиторитѣ, да се успокоятъ и спестовницитѣ, които сѣ толкова много подплашени днесъ. Съ законопроекта тази толкова важна цѣль, безспорно, се постига, и отъ туй именно гледище, повтарямъ, азъ бихъ желалъ да се отнеса симпатично къмъ законопроекта. Но съ законопроекта не само се постига тая цѣль, но наедно съ това ще се ликвидира и сѣ една илюзия, сподѣляна, ако не отъ цѣлото общество, то отъ разнитѣ стопански съсловия и отъ много професионални и научни срдѣли. Самото правителство, по-

*) За текста на законопроекта, приетъ на първо четене, вж. прил. Т. I, № 17.

добно на тѣхъ, тъй също е съ убеждението, че съ прие-
мането на законопроекта ще се направи една голѣма
стъпка напредъ въ лѣкуването на днешното тежко иконо-
мично положение. Азъ считамъ, че тия надежди, които се
възлагатъ на закона, сѫ наистина една илюзия, съ която
той ще ликвидира, защото резултатитъ отъ неговото при-
лагане ще ни покажатъ нагледно колко сме се мамили,
като сме мислили, че съ предлаганитъ облекчения ще
може да облекчимъ това тежко положение. Законътъ
нѣма да потикне стопанското развитие на страната. При
създаденото фактическо положение, което се характери-
зира съ замръзналостъ, съ неликвидностъ на портфейла съ
малкитъ обороти, съ намаленитъ търговски транзакции и
пр., съ закона мога да кажа, почти нищо не ще се по-
стигне. Също така една илюзия бѣше създадена отъ наши
учени хора и отъ разни професионални срѣди, че съ тоя
законъ ще можемъ да санираме кредита, който е необхо-
димъ и който е мощенъ факторъ за повдигане на страната
ни и за възстановяване на стопанското ни положение.

Г. г. народни представители! При стопанската конюн-
тура, въ която се намираме, вѣрно ли е, че, следъ про-
карването на закона, кредитътъ наистина ще се раздвижи
и ще стане по-ликвиденъ и че, благодарение на това, ще
можемъ да очакваме едно възстановяване на стопанското
положение?

По моето лично мнение, възъ основа на наблюдения и
факти, при днешната стопанска конюнктура разширението
на кредита ще повлѣче само къмъ нови задължения, но
не и къмъ стопанското възстановяване на страната, защото
това последното има други предпоставки.

Г. г. народни представители! Азъ нѣма да се спирамъ
върху отдѣлнитъ членове на законопроекта и ще си поз-
воля една молба къмъ г. г. народнитъ представители, ко-
ито ще взематъ думата по него, а именно: да не се спи-
ратъ засега върху отдѣлнитъ му положения, а да оста-
вятъ това при второто четене. Нека сега се постареемъ
да отговоримъ на голѣмитъ въпроси, които повдига за-
конопроектътъ, за да видимъ дали практически целѣта,
която си поставя правителството, ще бѣде действително
постигната.

Г. г. народни представители! Законопроектътъ, който ви
се внася, както и всички други законопроекта, които го
предшествуваха и които имаха за целъ да облекчатъ по-
ложението на длъжниците, трѣбва да почива на една
важна предпоставка, а именно: дали тѣзи, за които той
се отнася — длъжниците — ще бѣдатъ въ положение да
изпълнятъ изискванията на закона? И ако тѣ не ще мо-
гатъ да изпълнятъ тия изисквания; ако, въпрѣки облекче-
нията, които се предвиждатъ въ него и които се състоятъ,
главно, въ разсрочванията на задълженията и въ намале-
нието на лихвата, тѣ не ще могатъ да плащатъ своитъ
6-месечни вноски — първитъ две години само лихвата, а
следъ това и погашението на дължимата сума — не ще
могатъ да плащатъ поради стопанска невъзможностъ, азъ
искамъ да зная, какво ще стане съ тѣхъ. Кой би ималъ
куража, отъ страна на правителството или на народното
представителство, отъ лѣво и отъ дѣсно, отъ всички пар-
тии, да твърди, че нашето стопанство ще може да отдѣля
отъ своитъ годишни приходи необходимитъ суми, за да по-
срѣща лихвитъ и погашенията на своитъ задължения?
Този въпросъ, г. г. народни представители, който, по мо-
ето мнение, е кардиналниятъ, централниятъ въпросъ на про-
блемата, моля ви да го поставите, и вѣрвамъ, че вие
всички ще си отговорите, че при днешното положение, въ
което се намира нашето селско стопанство и изобщо цѣлото
народно стопанство, длъжниците не ще бѣдатъ въ по-
ложение да плащатъ задълженията си, така, както тѣ се
предвиждатъ отъ този законъ.

И, за да не бѣда голословенъ, ще ми позволите да
приведа нѣкои цифри, които горе-долу ни даватъ карти-
ната на днешното положение, особено на онова съсловие,
което съставлява болшинството на нашия народъ — сел-
ското, земеделѣското население, основата на нашия сто-
пански животъ, като никога не забравяме, че само когато
това последното бѣде по-добре стопански; само когато
то, полка-лека, ще започне да изживява кризата; само
когато то, което съставлява голѣмото колело на стопан-
ския ни животъ, което движи всички други колела на тоя
последния — занаятчи, търговци и индустриалци —
само тогава ще можемъ да очакваме възстановяване на
стопанския ни животъ. Но преди да укажа на тия ци-
фрови данни, нека, г. г. народни представители, спомена
мимоходомъ, че даже и ония политически групи, които
отиватъ още по-далечъ отъ това, което дава законътъ, и
които искатъ не само намаление на прѣкомѣрнитъ лихви,
но и намаление на главницата до 50%, не разрешаватъ
въпроса. Съ туй се прави по-скоро едно наддаване, отъ

колкото разрешение на една тъй сериозна проблема. Ние
не можемъ да разрешимъ въпроса и ако се поставимъ на
гледището на стопанската възможностъ на длъжниците,
защото днесъ нѣма такава възможностъ за изплащане на
задълженията. Днесъ земеделѣскитъ стопанства, на първо
мѣсто, които съставляватъ 80—85% отъ всички стопанства
въ страната ни, сѫ дефицитерни. Можемъ да направимъ,
най-после, едно изключение за 10% отъ тѣхъ, но
останалитъ 90% сѫ дефицитерни, което значи, че тѣ
нѣматъ никакви срѣдства да покриятъ даже своитъ най-
елементарни разходи.

Нека, г. г. народни представители, вземемъ едно сто-
панство отъ 50 декара, — защото то е типично за нашия
земеделѣски животъ — и нѣка видимъ даннитъ, съ които
разполагамъ и които всѣки отъ васъ може да прокон-
тролира, до какви заключения водятъ.

Следъ като отдѣли необходимото количество за из-
хранване на семейството и на работния добитѣкъ, едно
подобно стопанство може да отдѣли около 1.500 кгр. пше-
ница за продажба на пазара. При днешната цена 2-60 л.
за килограмъ по ценитъ на Дирекцията на храноизноса,
а при спадане на разноситъ — 2-20 л., това стопанство
отъ 50 декара може да получи париченъ приходъ отъ
3150 л. Отъ царевницата то не може да разчита на никакво
парично постѣпление, защото всичко отъ нея отива за
покриване на нуждитъ на самото стопанство. Отъ дреб-
нитъ отрасли, на първо мѣсто птицевѣдството, отъ про-
дажба на масло, агне, теле и пр. то може да получи не
повече отъ 2.000 до 2.500 л., или всичко около 5.000 до
5.500 л. Това е то паричниятъ доходъ на селското сто-
панство съ 50 декара, отъ което законопроектътъ иска
да бѣде редовно въ изплащането на своитъ задължения —
първитъ две години само лихвитъ, а после и анюитетитъ,
които, при едно задължение кръгло отъ 7.000 л., ще
възлизатъ на една сума отъ 700—800 л. годишно.

Срещу тѣзи 5.000—5.200 л. париченъ доходъ на сто-
панство, то, обаче, има и значителни разходи. Азъ бихъ
отишелъ въ много подробности, ако бихъ привеждалъ
всички данни, и за да не отега почитаемото народно
представителство, ще укажа само на нѣкои и други, за да
бѣда по-ясенъ и по-обоснованъ въ заключенията си.
Това стопанство не може безъ газъ, солъ, мапучна прежда,
облѣкло, царвули, обуца — амортизирани, ако щете,
въ единъ периодъ отъ 4—5 години — безъ ремонтъ на ко-
лата, безъ поддържане на инвентара, безъ смазка, вѣжета,
пирони, сапунъ и пр. Само разходите отъ това естество
възлизатъ на 5.000—5.500 л., и ето вече глобалниятъ па-
риченъ доходъ, за който ви казахъ, е изчерпанъ. Но има
и други наложителни разходи, които не могатъ да се
отминатъ

3. Димитровъ (з): Като плачешъ много за това сто-
панство, кажи и за земеделѣскитъ машини.

Председателътъ: (Звъни)

3. Димитровъ (з): Демагогува отъ трибуната.

П. Дичевъ (д): Колко лева дългъ смѣтате на това сто-
панство?

Д. Христовъ (д. сг. Ц): 7.000 л., съобразно даннитъ
на Земеделѣската банка отъ 1932 г.

3. Димитровъ (з): Ами като доставихте машинитъ?
(Оживление)

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Моля Ви се, какво желаете?
Азъ съмъ готовъ да Ви отговоря.

Г. Петровъ (нац. л. П): Ще Ви изтече времето и нѣма да
можете да си кажете думата. Не ги слушайте — тѣ на-
рочно Ви прекъсватъ.

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Има и втора група разходи,
които трѣбва да се покриватъ, и то следъ като парич-
ниятъ доходъ на стопанството вече се изчерпа. Между
тѣзи разходи сѫ и ония на домакинството — за зимо-
вице, гориво, ремонтъ на къщата, шевъ, учебници — у
насъ първоначалното образование е задължително — за-
страховка, възстановяване на инвентара, за което едно
на друго на всѣко домакинство му се пада годишно по
300 л.; сватба, кръщение, погребение и пр. Тая група отъ
разходи е не по-малко отъ други 5.000—5.500 лева. Сто-
панството, следователно, е вече дефицитерно съ тая сума.
Но то трѣбва да посрѣща своитъ задължения и спрямо
държавата — то трѣбва да плаща и данѣни. Наистина,
то е освободено отъ държавния поземеленъ данѣкъ, но

той се събира въ полза на общините, като общински данък. Стопанството трябва да плати данък-сгради, бегликъ, пждарщина, допълнителен общински приходъ, такси за палежи и грабежи, тревнина и пр. и всичко туй съставлява единъ другъ разходъ отъ 1.400 л. Азъ искамъ да зная сега, следъ като туй стопанство не е могло да задоволи даже своите най-елементарни нужди и е останало дефицитерно, откъде то ще намъри парични срѣдства, за да може, въ добавъкъ на всичко това, да изпълнява изискванията на закона, сиречъ да плаща редовно годишните анюитети. А тѣзи анюитети, г-да, възлизатъ все пакъ на почтената за едно подобно стопанство сума отъ 700—800 л.

Е добре, ако моите данни сѣ вѣрни и ако всѣка безпристрастна анкета ще ги потвърди, не означава ли това, че стопанството е лишено отъ необходимите за целта срѣдства? То, живѣйки въ мизерия, не ще бѣде въ положение, безспорно, да изплаща анюитетите, годишните вноски, за които ни говори законопроектътъ, и поради това бѣдещиятъ законъ ще остане само писанъ на книга, безъ да може да даде очакваните резултати.

А. Капитановъ (з): Г. Христовъ! Позволявате ли да Ви задамъ единъ въпросъ? (Възгласения отъ говористите — крило Цанковъ)

Министъръ Д. Гичевъ: Остави!

А. Капитановъ (з): Ако ораторътъ ми позволи.

Председателятъ: (Звъни)

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Задайте въпросъ, но набързо.

А. Капитановъ (з): Известни ли Ви бѣха тия ресурси на земеделските стопанства, притежаващи до 50 декара земя, когато имъ награвяхте ваяците чрезъ Земледѣлската банка? 50% отъ днешните задължения, които искаме да облекчаваме, сѣ отъ това време.

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Да Ви отговаря. Преди една седмица четохъ статията на голѣмия държавниятъ Мусолини — когото ние, малките хора, трябва да подражаваме, и отъ размаха и вдъхновението на когото трябва да черпимъ поука — обнародвана въ виенския в. „Neue Freie Presse“, въ която той се провиква и казва: „Азъ съмъ гордъ, че всѣко италианско селско стопанство вече има по единъ плугъ и по единъ ваякъ“.

А. Капитановъ (з): И стоятъ подъ чардака.

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Азъ Ви отговорихъ затуй, защото искахъ, г-не — забравихъ Ви името — да Ви предупредя, че невежеството не трябва да интервенира въ такива важни и голѣми въпроси за страната ни. Благодарение на този земеделски инвентаръ и на усилията на Министерството на земеделството, ръководено отъ мене, азъ съмъ далъ на това народно стопанство, и то при днешните пазарни цени, не по-малко отъ 500 милиона лева, както после, ако има време, ще ви докажа това съ данни.

Г. Василевъ (з): Вие го заробихте и унищожихте!

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Ха, унищожили сме го! Въ България има още около 400 хиляди рала, а само около 300 хиляди плуга. Азъ ги заварихъ 220 хиляди. Кажете, тогава, явно, че вашиятъ идеалъ е да се замѣнятъ тия плугове съ рала, защото тия последните ще дадатъ богатство на земеделското население и ще тикнатъ селското стопанство къмъ прогресъ!

А. Капитановъ (з): Всичко стои подъ стрѣхите.

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! Азъ приемамъ, че нѣкои клонове на нашето народно стопанство не сѣ така притѣснени, както голѣмниятъ клонъ въ земеделското стопанство — производството на зърнени храни. Признавамъ, че въ него има и такива браншове, като, напримеръ, цвеклопроизводството, при които, приходите сѣ по-голѣми отъ приходите на зърненото производство. Но производството на единъ подобенъ браншъ не може да бѣде мѣрдавно отъ гледище на цѣлокупния приходъ на стопанството. При една площъ отъ 250 хиляди декара, засѣвана съ цвекло, и то само въ известни райони, и при 5—6 декара най-много на селско стопанство въ тия райони, дето се произвежда, даже 3—4 хиляди лева доходъ повече не може да измѣни днешната печална картина на стопанството, а най-малко да укаже нѣкакво

влияние върху положението на цѣлото народно стопанство, взето въ неговата съвкупностъ, взето, ако мога да кажа, като единъ чифликъ. Азъ допуштамъ, че и въ други браншове може да има известно подобрене. Напримеръ въ лозарството, поради износа на десертното грозде, въ нѣкои райони вече има доходи, които по-рано ги нѣмаше. Но, г. г. народни представители, и тукъ пакъ не трябва да се увличаме, а трябва да държимъ смѣтка за реалностите. Тази година износътъ на гроздето възлиза на около 10—12 милиона килограма; при 8 л. пазарна цена, това сѣ около 80 милиона лева. Безспорно, това има значение. Никой не може да откаже, че ако въ Горноорѣховско, Лѣсковско или другаде населението бѣше се лишило отъ този доходъ, то щеше да приживѣе още по-тежка криза. Но въ народното стопанство това не играе голѣма роля и то не може да ни даде указание какво трябва да се прави. Ако обърнете внимание на влоговете въ Пощенската спестовна каса, сѣщо ще забележите едно движение на засилване — едно по-голѣмо нарастване на тѣхъ. Но и този фактъ не може да бѣде мѣрдавенъ за общото стопанско положение и да ни сочи едно подобрене въ селското стопанство, а наедно съ него и на едно подобрене въ градовете — на еснафи, занаятчи и търговци.

Г. г. народни представители! За да покажа, че положението на селското стопанство е тежко и че то не ще може по никакъ начинъ да се справи съ изискванията на закона, азъ ще си послужа и съ единъ другъ аргументъ, който не може да бѣде атакуванъ и който черпя отъ официални документи — отъ отчетите на Земледѣлската банка. Нека вземемъ нейния последенъ отчетъ — за 1932 г. Ако се спремъ, примѣрно, върху заемите срещу записи и ако разгледаме какъвъ е билъ пласментътъ, както и положението на портфейла до 1932 г., особено по години на издаване на записите, ние ще видимъ следната печална картина. Портфейлътъ за годините отъ 1922 г. до 31 декемврий 1932, възлиза на 826.919.023 л., съ 170.91 л. записи, и отъ тѣхъ за 1932 г. се падатъ само 38.799 записи, съ 147.990.601 л. Всичко друго, 132.120 записи, съ 678.928.422 л., или повече отъ 80%, е отнесено къмъ предшествуващите години — къмъ 1922 г. до 1931 г. Какво означава това? Че всичкитъ портфейли отъ 1922 до 1931 г. включително е просроченъ, замръзналъ, станалъ неликвиденъ. А даже и портфейлътъ за 1932 г. не е редовенъ и не е урежданъ съ налични срѣдства. Най-малко половината отъ него е уреждана пакъ съ записи, каквато е практиката на Земледѣлската банка.

Пита се сега: ако кредитътъ на Земледѣлската банка е замръзналъ и ако селяните не плащатъ, защото нѣматъ никаква възможностъ, кое ни дава право да мислимъ, че, съ приемането на закона, портфейлътъ на Земледѣлската банка, както и на другите кредитни учреждения, ще се съживи и ще стане по-ликвиденъ и че ще настѣпятъ по-голѣми обороти въ търговския обмѣнъ?

Има едно разпространено мнение, на което съмъ дълженъ да обърна внимание. Казватъ: селяните не плащатъ затуй, защото се надѣватъ на новия законъ, отъ който очакватъ по-голѣми облаги, поради което се и въздържаха да плащатъ. Е, добре, г. г. народни представители, и това мнение се опровергава отъ официалните данни. Въ 1930 г. — година, която е начало на всеобщата стопанска криза — още не става дума за облекчение и още нѣма никакви съблазнителни перспективи въ това отношение за селското население. Такива не съществуватъ и въ 1931 г. И все пакъ, процентътъ на просрочения портфейлъ въ 1930 г. е 73%, въ 1931 г. е 81%, а въ 1932 г. е 82%. Както виждате, амплитудата на просрочванията за 1930, 1931 и 1932 г. не е особено голѣма.

О тежкото стопанско положение намира отражение и въ държавния бюджетъ, който ни дава най-красноречива илюстрация за кризата, която народното стопанство преживява, и за стопанските невъзможности, които тя е създава. Г. министърътъ на финансите, на когото не мога да откажа трудолюбие, усърдие и преданностъ къмъ неговата работа, ще трябва да престане да охка и да плаче, а ще трябва да вдигне горе главата и да види, какъ може да се възстанови стопанското положение на страната, защото, ако то не бѣде възстановено, мене ме е страхъ да не би следъ нѣкоя и друга година да дойдемъ до едно окончателно фалиране на държавата, която и сега вече не може да плаща редовно на своите чиновници, пенсионери и платѣжните заповѣди на доставчиците. Следъ време положението ще се влоши още повече, и държавната властъ, на която, въ края на краищата, възлагаме нашите надежди за прогресъ — за интеграленъ прогресъ на нашата страна — ще бѣде окончателно компрометирана.

Какво е положението? По бюджета за 1930/1931 финансовата година ние имаме единъ дефицитъ отъ 1.341.000.000 л.,

вследствие стопанската криза и вследствие понижената покупателна и платежна сила на народа ни и на първо място на селското население, което е най-големият консоматор.

През 1931/1932 финансова година бюджетният дефицит възлиза на 1.154.000.000 л., през 1932/1933 финансова година — на 812.000.000 л. и за първите шест месеца на финансовата 1933/1934 г. — на 443.000.000 л. Добър е Господь, за да имаме до края на текущата финансова година един дефицит от 900 милиона лева! Във продължение само на три и половина години бюджетният дефицит възлиза на 3.750.000.000 л.! Нима това не е едно убедително указание, в какво положение се намираме? И нима това не е едно лишно доказателство, че нашето стопанство, и на първо място селското ни стопанство, е напълно изцедено и че то няма възможност, въпреки добрата воля, да покрива своите задължения към частни лица и частни банки, както и към публичните кредитни учреждения? Така изцедено, то, нашето, преди всичко, селско стопанство не е в положение да дава приходи и на държавния бюджет. Нашето земеделско население обаче е разрешило въпроса за задълженията фактически и порадикално, отколкото всички ние тук — правителство и партии. И така, както то го е разрешило никакви закони не ще бъдат в положение да го разрешат! Това разрешение намира изражение в думата: „не плащаме!“ Селското население, наистина, не плаща, и това ние виждаме, между друго и в балансът на Земеделската банка, както и в портфейла на популярните банки. Не плаща селското население, не защото е батакчия, а защото, въпреки волята си, не е в положение. И това е едно население, което от десетки и десетки години е било опора на държавата и което редовно е плащало своите задължения. То не плаща, защото няма възможност! И който има уши, нека чуе, а който не иска да чуе, нека не се удивлява, че стопанското ни положение, а може би и политическото, ще се влоши още повече.

Аз няма да навлизам, г. г. народни представители, в подробности, за да доказвам преживяването тежко положение, но позволете ми, пак като едно указание, да приведа още няколко данни. Тъ се отнасят до нашия внос и износ.

През 1928 г. нашият внос и износ е възлизал към 13 милиарда лева, а през 11-ти месеци на текущата 1933 г. ние имаме само 4 милиарда и 600 милиона лева, а като прибавим около 400—500 милиона лева за м. декемврий, ние ще имаме за цялата година около 5 милиарда лева внос и износ. И така в сравнение с 1928/1929 г., с годините на високите цени и на благоприятната конюнктура, ние имаме около 8 милиарда недостиг. Липсата на тия именно 8 милиарда, г. г. народни представители, съставлява ахилесовата пета на днешното стопанско положение и ключът на стопанската криза, която преживяваме. Всички от нас и преди всичко правителството, ако иска да разрешава наистина проблемата за задълженията, ще трябва да разбере, че тя на първо място е проблема на производството и пласмента, на увеличението дохода на отделните стопанства. Правителството, както и ние всички, партията, ще трябва да се спрем не върху отделните членове на законопроекта и да загубим — нека още веднъж да повтори — нашето време в мъдрувания, които абсолютно нищо няма да ни дадат, но да помислим и да вземем мерки, които този дефицит въ размър на 8 милиарда да го отстраним. Ето, според мене, де е централната точка, де е централната задача, върху която трябва да спрем нашето внимание, нашите усилия и нашият грижи и дето преди всичко трябва да спрем своите грижи правителството.

Г. г. народни представители! Ако наистина въпросът за задълженията е преди всичко въпрос за увеличаване производството и за пласирането, за продаването на това производство, то, безспорно, нашите грижи и усилия трябва да бъдат насочени към постигането на тая цел. Онова, което сме загубили от цените — което не зависи от нас, а от международната стопанска конюнктура — ние ще трябва да го наваксаме с засиленото производство. Само чрез него ние ще можем да коригираме тази загуба. При високите цени кофата пшеница струваше 90 л. и от един декаръ се добиваха 900 л., а сега не може от 200—250 л. Големата задача е да възстановим тая разлика. Ако не можем да я възстановим, нека да ми бъде позволено да кажа от тук, от трибуната, че ние няма да излезем от стопанската криза и подирь 2—3 години. След 2 години ние ще се гамърим пред един фалирал закон и по необходимост ще трябва да бъде продължено неговото действие, ще трябва да се отлагат плащанията, защото населението не ще бъде в положение да покрива своите задължения. Тъй както човърът, у когото циркулират 6 литри кръв, като изтекат 3 литри, забо-

лява, става хилав и недъгав, тъй и стопанството, което е направило задължения в 1925/1929 г. при високи цени и при един експорт и импорт от 13 милиарда лева, сега е обезсилено, тъй като от него са изчезнали жизненни сили. Разликата от 8 милиарда между тогавашните внос и износ и сегашните трябва да наваксаме, ако искаме сериозно да говорим за възстановяване на селското и народно стопанство. За тая цел е необходимо да се следва един конкретно разработен план, прокарван с воля и преданност, а не да се задоволяваме с общи фрази и общи формули, които често, по стопанските въпроси се различават в Народното събрание. Защо да не се замислим, щом въпросът за задълженията е само едно последствие от обезсилването и анемията на народното стопанство, за един подобен план за стопанско възстановяване, като положим всички усилия и дадем необходимите парични жертви чрез бюджета за неговото реализиране? Резултатът от една такава акция ще бъдат блестящи или най-малко твърде и твърде задоволителни. Благодарение на нея ще се увеличат преди всичко транзакциите и търговският оборот; девизната наличност, за която толкова много се говори и за съхранението на която са дадени диктаторски права на Народната банка, при всичко, че тя с своята политика поскъпва живота, не съмнено ще се увеличи; банкното обръщение, което възлиза сега на 2.800.000 л. ще се увеличи двойно, без да става дума за инфлация, защото това увеличение ще бъде предназначено да услужва на едно по-голям производство и на един по-голям пласмент; кредитът, за който тъй често става дума и за който мнозина мислят, че има една магическа сила, но който при днешното тежко стопанско положение не играе и не може да играе никаква особена роля, кредитът ще бъде засилен с постъпилите 3—4 милиарда чужди девизи, вследствие увеличеното производство и увеличеният експорт; бюджетните приходи ще нарастнат; спестовността ще се засили; държавният кредит въ странство ще укрепне; възможността да сключим заем, чрез който въ последствие да конвертираме и изплатим облигациите и с туй още повече да увеличим жизнените сили на страната, нараства. У нас, безспорно, ще има тогава и прилив на чужди капитали не толкова от 3—4 милиарда лева, както ги имаме в годините на високи цени. И не само перспективата за сключване на външен заем, но ние ще осигурим стопански и културен подем на страната ни, въ която ще настъпи мир и успокоение и ще се тури край на демагогията. Нима този идеал е малък и нима той не заслужава нашето внимание? Съ неговото реализиране ние фактически, а не с фрази, ще разрешим проблема за задълженията.

Г. г. народни представители! Аз бих отишъл в подробности и бих се ухвъркъл, ако бих започнал да чертая пред вас плана за възстановяване на нашето стопанство и повръщането ни към онова положение, което имаме през 1925—1929 г., годините на високите цени и на благоприятна конюнктура. Но вие ще ми позволите да ви приведа само 2—3 цифри, за да подкрепя мисълта си, че в нас има обективни условия за излизането ни от днешното положение, но няма субективни условия, под които дума разбираме липсата на инициатива, на преданост и любов към големото народно дело и, преди всичко, към делото на селското, на земеделското население — източникът на всички материални и морални блага въ държавата и гаранцията за едно по-добро бъдеще на България.

От 1926 г. до 1930 г. въ течение на 4 години, биха предприети, под мое ръководство — нека ми бъде позволена тая нескромност — стопански инициативи. Между другото ние въведохме и популяризахме новите сортове пшеници у нас и сега, според данните на Министерството на земеделието, ние имаме едно увеличение въ размър на 250—300 милиона килограма на реколтите на пшеницата, които при днешните низки пазарни цени дават 500—600 милиона лева. Ако бихме само спестили посевния материал и засилили производството на пшеницата и царевичата, които нищо не ни пречи да трансформираме въ по-ценни продукти, ние несъмнено бихме увеличили експорта само от тия две три пера с 1—1½ милиард, а наедно с това и платежната сила на населението. Е добре, ако това беше възможно преди 3—4 години, защо да не е възможно и днес? Ако въ Германия и Белгия имат рандеман на декаръ 250—280 килограма, защо ние да се задоволяваме само с 100 кг.р.? Защо да не използваме този марж? Ако бихме увеличили производството с 30—40 кг.р., което е абсолютно възможно, то само от това перо, от зърненото производство, ние ще постигнем един резултат, който ще бъде нов елемент и една пръсна струя за възстановяването на земеделското стопанство.

Председателът: Г. Христовъ! Азъ си позволявамъ да Ви забележа, че $\frac{3}{4}$ отъ времето Ви изтече. Остава Ви още $\frac{1}{4}$ часъ. Съобразявайте се съ това.

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Съобразявамъ се, г. председателю.

Председателът: Толкозъ повече, че лично на мене ми обещавате, че нѣма да говорите повече отъ опредѣленото време.

Д. Христовъ (д. сг. Ц): (Прелиства бележките си) Както виждате, г. председателю, прескачамъ редъ въпроси, толкова интересни. При все това, обаче, азъ се изкушавамъ отъ следната мисль, която искамъ да изкажа тукъ предъ васъ. Едно отъ условията, за да разрешимъ голѣмата проблема за увеличаване дохода на селското стопанство, освенъ увеличаването на производството, е и пласирането на туй производство въ пазаритѣ, каквито ги имаме. Но за постигането на тая важна целъ г. министъръ-председателътъ, заедно съ цѣлия нашъ дипломатически апаратъ, трѣбва да стане „комивояжоръ“ на българския експортъ, а неговитѣ другари министри, които управляватъ стопанскитѣ министерства, трѣбва да станатъ негови асистенти при реализирането на стопанския планъ, ясно очертанъ и неуклонно следванъ, за което обезателно трѣбва да се намѣрятъ и необходимитѣ парични сръдства.

Г. г. народни представители! Сега ида до моето заключение, на което, поради недостатъчното време, ще трѣбва да се спра само съ нѣколко думи. Азъ ще си позволя да помоля г. министъръ-председателя, а съ него и правителството, щото следъ гласуването на първо четене на законопроекта, който има изгледи да успокои кредитори и спестители, да се съгласи, щото всички дългове на селскитѣ стопанства, които притежаватъ до 100 декара, които, безспорно, се намиратъ въ стѣснено положение поради общата неблагоприятна конюнктура, да бъдатъ анулирани.

А. Циганчевъ (з): Сюнгеръ.

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Сюнгеръ — ще употребя тази дума.

А. Циганчевъ (з): Искат ли това вашата група? Това нейно становище ли е?

С. Такъвъ (з): Повече отъ това не може да се надава! За насъ не остава за надаване, щомъ искашъ „сюнгеръ“!

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Г. г. народни представители! За да повдигнемъ народното стопанство при днешното психологическо състояние, ние не можемъ да действуваме безъ голѣми жестове, а единъ отъ тѣзи жестове е и този, който препоръчваме тукъ.

А. Циганчевъ (з): Г. Цанковъ дали е солидаренъ съ това?

Нѣкой отъ мнозинството: Значи, „новото движение“ иска „сюнгеръ“ на всички задължения!

Б. Ецовъ (д): Отъ чие име говорите, г. Христовъ?

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Та защо вие мислите, че това мое предложение е несериозно? То наистина би било несериозно и би имало изгледъ на демагогия, ако не би могло да се финансира и ако нѣма нуждитѣ сръдства да бъдатъ покрити загубитѣ, които държавата би претърпѣла.

Г. г. народни представители! Вие чухте предупреждението на г. председателя, че времето ми изтича, и азъ трѣбва да свърша, безъ да мога да се мотивирамъ достатъчно. Но за да можемъ да излѣземъ отъ днешното положение и да възстановимъ частъ по-скоро селското стопанство, не само трѣбва да бъдатъ анулирани дълговетѣ на селското стопанство, но трѣбва да се повишатъ и ценитѣ на зърненитѣ продукти, но при непремѣнното условие, че всѣки селски стопанинъ, който ще иска да се възползува отъ тая привилегия, ще трѣбва да изпълни въ продължение на 4—5 години една програма, благодарение на която да увеличи своя доходъ поне съ 4—5.000 л. Едновременно съ това радикално разрешение на въпроса за дълговетѣ на селското население и въ връзка съ ангажмента да увеличи то своето производство, азъ пледирамъ, както казахъ, и за увеличаване ценитѣ на зърненитѣ продукти, а именно за пшеницата 4 л. и за царевичата 2-50 л. — които цени ще ваятъ за периода отъ 5 години, презъ който ще трае реализирането на казаната програма, която

ще включва въ себе си и трансформиране на селското ни стопанство. Г. г. народни представители! Кой отъ васъ нѣма да се съгласи, че държавата, ако би разполагала съ необходимитѣ сръдства, ще трѣбва радикално да облекчи положението на дължницитѣ-селяни? Нали всичкиятъ въпросъ е въпросъ на парични сръдства, на финансова възможность? Такива сръдства, обаче, има, и азъ ще ги посоча, за да кажа моята дума следъ това и предъ селското население, за щото считамъ въпроса за извънредно важенъ и за щото считамъ, че никакви фрази и формули не ще могатъ да повдигнатъ духа на тази страна, ако преди всичко стопански ние не я възстановимъ. Стѣжлявамъ много, че нѣма тукъ г. министъра на финанситѣ и че въпроситѣ, които бѣгло нахвърлихъ предъ васъ, останаха само засегнати и неизчерпани, за щото нѣмахъ време. Предъ г. финансовия министъръ стои единъ приходъ, който той може да използва — въ монопола на спирта лежатъ не по-малко отъ 500 милиона лева. И когато въ комисията ще се разглежда законопроектътъ за задълженията или общо въпросътъ за приходитѣ на държавата, азъ желая да се спремъ на тоя въпросъ. Съ монопола на зърненитѣ храни и на първо мѣсто на пшеницата, рѣжътъ и царевичата, ние, несъмнено можемъ да си обезпечимъ други 300 милиона лева. Въ 1924 г. ние, правителството на Демократическия съговоръ, увеличихме заплатитѣ на чиновницитѣ съ 1.200.000.000 л. Нима при днешния индексъ на поевтиняването — 55% спрямо 1926—1927 г. — не могатъ отъ тия 1.200.000.000 л. да се взематъ 200.000.000 л. да бъдатъ предназначени за подпомагане на селското население, което е нашата надежда и което е опора на държавата, народъ и племе? Азъ знамъ, че къмъ тѣзи мисли, които развивамъ предъ васъ, и къмъ сръдствата, на които указахъ, вие нѣма да се отнесете съ надлежната сериозность, но другъ изходъ нѣма, г-да! И азъ ще моля ония г. г. народни представители, които ще дойдатъ тукъ, на трибуната, да посочатъ другъ пътъ, ако има такъвъ, за излизането ни отъ днешната стопанска криза. Ние не трѣбва да се занимаваме съ общи формули, понеже политиката, и особено стопанската политика, е съвокупность на реализации и на практически мѣроприятия. Нека, прочее, тѣ покажатъ другъ пътъ, за щото страната иска да чуе и иска да знае какъ ние ще можемъ да излѣземъ отъ тежкото положение. Нашъ дългъ е да посочимъ на една конкретна програма и да укажемъ на сръдствата за нейното реализиране.

Председателът: Ораторътъ говори по-малко, отколкото правилникътъ позволява.

Д. Христовъ (д. сг. Ц): Доказателство за високото уважение, което храня къмъ нашия председателъ.

Председателът: Има думата народниятъ представитель г. Тодоръ Торбовъ.

Т. Торбовъ (д): Отказвамъ се въ полза на г. Мутафовъ.

Председателът: Има думата народниятъ представитель г. д-ръ Христо Мутафовъ, който е опредѣленъ отъ демократическата група.

Д-ръ Х. Мутафовъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Въпросътъ за задълженията съставлява най-мѣжната проблема, надъ която сѣ си трошили ума чуждитѣ законодателства. Познавамъ повечето отъ тѣхъ и мога да увѣря народното представителство, че законопроектътъ, съ който сме сезирани днесъ, разрешава проблемата по начинъ много по-добъръ, отколкото въ чужбина.

Разбира се, не трѣбва да си правимъ илюзията, че съ законопроекта за облекчение на дължницитѣ и заздравяването на кредита ще премахнемъ съществуващата стопанска криза. Целта на настоящия законопроектъ далечъ не е такава. Самото му заглавие показва, че той е преди всичко законопроектъ за облекчение положението на дължницитѣ и, второ, за заздравяване на кредита. Стопанската криза е свѣтловна, и причинитѣ за нея се коренятъ въ новосъздаденитѣ условия следъ голѣмата война за производство и размѣна по цѣлтъ свѣтъ. За излизане отъ тази криза се направиха усилия въ Лондонската стопанска конференция презъ текущата година, които, обаче, не дадоха очакванитѣ резултати. Азъ не искамъ да твърдя, че не съществуватъ и специални домашни условия за стопанската криза у насъ, но да не забравяме, че тия домашни условия бѣха създадени отъ нашитѣ предшественици, и за тѣхъ ние не носимъ отговорности.

У насъ всички стопански кръгове сѣ въ криза. Но ние сме предимно земеделска страна, и затова очитѣ ни сѣ

обърнати преди всичко към земеделските маси. Тяхното положение главно искаме да облекчим, а редомъ с тях следват промишлените, занаятчийските и търговските съсловия. Със законопроекта, който разглеждаме, не се залихват задълженията на длъжниците. Но това не може да се иска от нас, които промишляваме за утрешния ден. Аз съм дълбоко убеден, че и да бихме днес опростили всички задължения, след няколко години, ако не се премахнат корените на съществуващата народо-стопанска криза, пак днешният длъжник ще се намъри въ положението на неизправен платец, какъвто е днес. А това му положение не може и не бива да се увъковчава. Значи, лъкът на злото трябва да търсим въ премахването на общата стопанска криза, а не въ временното опрощаване на задълженията.

Не е тук мѣстото да се говори за оная трансформация на народното стопанство, която би ни извела от днешните стопански затруднения. Такава трансформация изисква време и дълъг труд, за да стане установен факт въ живота. За нея може и трябва да се работи, но тя не бива да спъва облекчителната работа на мѣроприятията, които съдържа разглежданият законопроект. Докато общите условия на производство и размяна на земеделските произведения налагат съ неотразима сила ниски цени на последните, никакви закони за намаление или за заличаване на съществуващите задължения нѣма да помогнат или допринесат нѣщо за смекчение на народо-стопанската криза. Едно щастие за България е, че тя не е индустриална страна; че тя нѣма милионите безработни на чуждите държави; че тя, макар и съ голѣми ограничения и лишения, ще може да изживѣе голѣмата криза, която мори цѣлъ свѣтъ.

Когато Народният блок пое управлението на страната, той даде дума да извърши една голѣма и значителна реформа въ нашия стопански живот. Това бѣ задължението да се превърне краткосрочният кредит въ дългосрочен съ намаление лихвения процент на задълженията. Ако само това Народният блок би направил и лоялно изпълнил, той ще извърши една значителна стѣпка въ кредитната реформа на страната. Разглежданият законопроект, обаче, отива по-далеч: той дава една отсрочка, една почивка на длъжника, вървайки, че лошите дни за стопанския деятел нѣма да бждат въковъчни. След двегодишна отсрочка задълженията, вмѣсто да бждат изискуеми на падежитъ имъ, ще се изплащатъ след 10 или 15 години, съ 6% лихва. Но, което е най-важно въ случая, основният дългъ може да бжде намаленъ чрезъ процентно намаление на прѣкомѣрните лихви, които сѣ се трупали и обременявали длъжниците. Преценка на прѣкомѣрните лихви — чл. 8 отъ законопроекта — ще става индивидуално, за всѣки длъжникъ отдѣлно, и не е изключена възможността установената за плащане лихва да остане по-ниска отъ законната лихва на дълга. Найсетне на длъжниците и на тяхните кредитори остава широко отворена вратата за частни спогодби, които могат да доведат до фактически намаление на задълженията, при които спогодби, насърчавани и препоръчвани отъ ликвидационните комисии — чл. 22 отъ законопроекта — кредиторътъ винаги ще предпочете бързото уреждане на вземането си, макаръ и съ цената на неговото орѣзване, отколкото дълготъ изчакване на ликвидацията по силата на закона.

Какво повече може да се иска при разрешението на единъ такъв сложенъ проблемъ? Всички други процесуални наредби на законопроекта сѣ незначителни; тѣ могат да търпятъ критика, могат да бждатъ коригирани отъ парламентарната комисия следъ приемането на законопроекта на първо четене. За насъ сѣ важни принципите, които сѣ залегнали въ основите на законопроекта и които ние намираме за разумно утвърдени; всичко друго е подробност, която може да бжде критикувана и после уредена.

Но медальтъ има и друга страна. Не се касае само до уреждане на въпроса за задълженията; касае се още и до въздържане на кредита, безъ който цѣлнятъ стопански животъ би замръзъл. Ролята на капитала въ съвременното стопанство е грамадна. Не току-така това стопанство се нарича парично. Ако има разрушителни сили, които спъватъ развитието на всѣка стопанска дейност, това сѣ, първо, липсата на вътрешни капитали и, второ, страшните защитителни мѣрки по границите, които всѣка държава взема за охрана на своите икономически интереси. Първата причина — липсата на капитали — ние изпитваме върху плещите си. Въ селото, напр., има все още нѣщо за изхранване; но нѣма пари, липсватъ парични срѣдства, било за нуждите на стопанската дейност, било за посрѣ-

щане на задълженията, било за плащане дори данъците на държавата. Ако ние затворимъ вратите на всѣкакъв кредитъ, на паричните заеми, ние ще умъртвимъ живота въ села и градове, ще увеличимъ съществуващата криза, вмѣсто да създадемъ условия за нормаленъ животъ. Погрѣшно е да се смѣта, че всички кредитни институти, които раздаватъ кредити, вършатъ грубо лихвоимство. За прѣкомѣрно събираните лихви законопроектътъ предвижда една спирачка, която, като затваря вратите на всѣко лихвоимство, създава възможност на длъжника да посрѣща задълженията си съ една поносима за него лихва, която въ нѣкои случаи може дори да падне, както казахме по-рано, и подъ законната лихва.

Една спънка въ работите на добросъвестния стопанинъ би било вземането подъ възбрана неговите имоти. Този фактъ е безспоренъ отъ точка зрение на длъжника. Но когато се поставимъ въ положение на кредитора, ще разберемъ, че обезпечението на последния, на раздавания кредитъ, е немислимо безъ съответни гаранции за изплащане на дълга. Когато за задълженията къмъ частни кредитори се предвижда превръщането на кредита въ дългосроченъ, неизбѣжни сѣ наредбите на чл. 14 пунктъ д и чл. 52 за вписване на запрещението за отчуждаване на недвижимите имоти и едрия земеделски инвентаръ на длъжника. Иначе би значило да внесемъ анархия въ отношенията между длъжника и кредитора и да затримъ още сега всѣка надежда за събиране на даденъ дългъ.

Законопроектътъ предвижда два начина за посрѣщане на съществуващите задължения. Единиятъ — къмъ частни кредитори, лица и банки; и другиятъ — къмъ Земледѣлската банка, кредитиранитъ отъ нея кооперации и контролиранитъ отъ Българската централна кооперативна банка популярни банки — глава IX. — Важното за обезпечаване въ случая е обстоятелството, че съгласно забележката къмъ чл. 55, отъ облекчението на законопроекта се допуска да се ползватъ и длъжници, които сѣ сключили земеделски конкордаты или сѣ получили съдебно уреждане на дълговете си, стига да сѣ длъжници къмъ Българската земеделска банка, кооперациите, Българската централна кооперативна банка или популярните банки и да сѣ поискали прекратяване на първите производства — чл. 67 отъ законопроекта. Въ връзка съ това е и функционирането на тѣ наречената погасителна каса, въ която не влизатъ вземанията на Българската земеделска банка, кредитиранитъ отъ нея кооперации и популярните банки. За тия задължения погасителната каса не става прѣдълженикъ къмъ кредиторитъ, нито издава облигации. Съгласно чл. 60 отъ законопроекта, отъ обезпеченията, предвидени въ глава VIII на законопроекта, се ползватъ и Българската земеделска банка, кредитиранитъ отъ нея кооперации и популярните банки, т. е. последните се ползватъ отъ учреденитъ въ тяхна полза законни ипотеки — алинея втора отъ цитирания чл. 60 на законопроекта.

Досежно ипотекарните вземания, дадената отсрочка отъ три години — чл. 6 — сигурно не е въ полза на ипотекарните кредитори, но тя съставлява една отсрочка въ полза на длъжника. Тазя отсрочка може да бжде критикувана, но не трябва да се изпуска изъ прѣдъ видъ, че тя се дава на длъжници, кредиторитъ на които не се ползватъ отъ обикновените нареждания на закона за облекчение на длъжниците и пр. Единъ остъръ споръ може да се направи отъ въпроса за ипотекарните вземания, които сѣ вече въ изпълнение, продажбитъ извършени, но окончателно неутвърдени. Желателно е да се проучи тая въпросъ.

Законопроектътъ се спира и на задълженията на дебитори съ свободни професии, дълговетъ на които не надминаватъ 500 хиляди лева. За тяхъ тоже се предвижда двегодишна отсрочка на задълженията, погасявани при 8% годишната лихва чрезъ разни анюитети, плащани всѣки 6 месеци, стига да отговарятъ на условията на чл. 1 букви б и в отъ законопроекта.

Ограничението въ размѣра на задълженията се прави съ цель да не се ползватъ отъ закона по-едритъ длъжници, които сѣ спекулирали съ своите кредитни операции. По-важни сѣ ограниченията въ размѣра на дълговетъ надъ 1,000,000 л. за всички категории длъжници, облекчението на които се свеждатъ само въ намаление лихвата на 8%, отсрочване на плащанията за една година и погасяване на дълга въ разстояние на 4 години — чл. 62. Въротно, въ случая сѣ взети въ внимание по-скоро интереситъ на кредиторитъ, които не могат да затворятъ гишетата на своите каси, безъ рискъ да ликвидиратъ въобще своята дейностъ като кредитни институти.

Досегашните облекчителни закони — законътъ за закрила на земеделѣца-стопанинъ отъ 19 априлъ 1932 г. и законътъ за облекчение на длъжниците отъ 16 априлъ

с. г. — се отменяват. По първия законъ сѣ били подадени кръгло 34 хиляди молби, отъ които досега сѣ разглеждани 20,766, по които уреденитѣ задължения възлизатъ на 1.200.000.000 л. Отъ втория законъ — за облекчение на длъжниците — сѣ се възползували повече отъ 12.000 души. Както виждате резултатитѣ отъ прилагането на тия два закона сѣ значителни и погрѣшно би било да се смѣта, че тѣ сѣ напакостили на народното стопанство. Сега тия два закона преставатъ да действуватъ. Но понеже причинитѣ, които ги извикаха на животъ, продължаватъ да съществуватъ, днешниятъ законопроектъ за облекчение на длъжниците ги замѣства, сѣ по-широкъ обхватъ на материята и рационално разрешение на общата проблема. Образованитѣ, обаче, по чл. чл. 9 до 13 отъ закона за закрила на земеделѣца-стопанинъ и по чл. 6 отъ закона за облекчение на длъжниците производства, както и тия за сключване на земеделѣски конкордатъ и съдебно уреждане на дълговетѣ не се засѣгатъ и се извършватъ по реда на тия закони, освенъ ако длъжникътъ поиска прекратяване на тия производства. Ако направи това, той може да поиска уреждане на задълженията му да стане по разглеждания законопроектъ — чл. 67.

Съ днешния законопроектъ се измѣняватъ чл. 46 отъ закона за предпазни конкордатъ, което измѣнение предоставя на съда да се произнесе за отсрочка въ плащането до 2 години, безъ опрощаване на лихвитѣ, и чл. 55, алинея втора, която се замѣня съ следната алинея: (Чете) „Правата на кредиторитѣ противъ други създадени, включая и противъ поръчителитѣ, както и правата на привилегированитѣ и ипотечарни кредитори, оставатъ неза-сегнати отъ конкордата“.

Измѣнява се също така и чл. 775 отъ търговския законъ, като се предвижда възстановяване правата на изпадналия въ несостоятелностъ длъжникъ, макаръ и да не е погасилъ напълно всичкитѣ си дългове, стига да докаже — разбира се, предъ съда — че неговата несостоятелностъ е резултатъ на неблагоприятно измѣнитѣ се стопански условия.

Най-важни сѣ, обаче, измѣненията на чл. чл. 666 и 781 отъ закона за гражданското съдопроизводство, които по-рано бѣха измѣнени съ закона за закрила на земеделѣца-стопанинъ, който законъ сега се отменява. Тия измѣнения правятъ неотчуждаеми — не могатъ да се описватъ, нито да се продаватъ — за никакъвъ дългъ следнитѣ имоти — ще ги изброя тутакси. Азъ обръщамъ вниманието на почитаемото народно представителство върху тия обстоятелства, за които става дума, за да се види, че действително сегашниятъ законопроектъ за облекчение на длъжниците държи смѣтка за онова положение, въ което се намираще земеделѣцътъ-стопанинъ тогава, когато ние вотирахме закона за облекчение неговото положение. Съгласно настоящия законопроектъ, оставатъ въ сила и за въ бъдеще следнитѣ разпоредения на закона за закрила на земеделѣца-стопанинъ — защото този законъ се отменява — които ние предвидѣхме въ него и които гарантиратъ съществуването на земеделѣца-стопанинъ. Неописваеми и непроданаеми за дългъ на земеделѣца-стопанинъ оставатъ: 1) храната, необходима за изхранване на длъжника и добитъка му до нова реколта; 2) неотчуждаемо и неописуемо е онова количество семе, отъ което той има нужда за посѣвъ; 3) неотчуждаемъ и неописуемъ е мъртвиятъ земеделѣски инвентаръ до 25.000 л.; 4) неотчуждаема и неописуема е земята до 50 декара за дългове, сключени следъ 18 априлъ 1932 г., и до 20 декара за дългове, сключени преди тази дата; 5) неотчуждаеми и неописуеми сѣ 20 овце или 7 свине, 5 кози, 10 кошери пчели, 1 чифтъ работенъ добитъкъ, една дойна крава или биволица и една свиня за изхранване; и най-сетне, шесто, неотчуждаеми и неописуеми сѣ оръдията и предметитѣ, необходими на длъжника за всѣкидневнитѣ му занятия, на стойностъ 25.000 л.

Г. г. народни представители! Азъ бихъ се питалъ следъ всичко това, кой би могълъ да твърди, че закрилата, която даваме на земеделѣца-стопанинъ, е неефикасна и недостатъчна? Ние му гарантираме всичко, което е необходимо въ всѣкидневния му животъ; запазваме го отъ разорение и, сврѣхъ това, даваме му разсрочка въ изплащане дълговетѣ, като оставаме нашироко отворена вратата, за части спогодби, които биха го възвърнали възроденъ въ неговата стопанска дейностъ.

Азъ бихъ желалъ тия законодателни мѣроприятия да облекчатъ товара еднакво и на всички други стопански съсловия, за да идемъ насреща имъ въ общия повикъ за облекчения и съдействие. Ние сме длъжни това да сторимъ, защото стопанската криза става по-остра и по-дълбока. Насъ providенето ни пощади отъ опустошени, които вражескиятъ кракъ можеше да направи на стра-

ната. Но ние еднакво съ всички други се превиваме отъ една криза, която не остави нищо незасегнато въ нашия животъ и която създаде едно психологическо състояние, за което всички трѣбва да държимъ смѣтка.

Ние признаваме, че законопроектътъ за облекчение на длъжниците и заздравяване кредита съставлява прѣлка намѣса въ частноправнитѣ отношения на гражданина. Въ наши очи, обаче, тая намѣса е оправдана, по мотиви изложени досега, стига тя да даде очакванитѣ резултати.

Краткитѣ бележки, които направихъ, сѣ достатъчни да дадатъ представа на основнитѣ и принципни положения на разглеждания законопроектъ. Искамъ на края да подчертая, че надъ интереситѣ на изпадналитѣ въ затруднение длъжници стоятъ тия на държавата и обществото, въ неговата цѣлостъ. Ние длъжимъ закрила на първитѣ дотолкова, докогато не се рушатъ устоитѣ на държавата и нейната стопанска структура.

Съ твърдо убеждение, че подкрепямъ едно разумно дѣло, ще гласувамъ отъ името на парламентарната група на Демократическата партия внесения отъ правителството законопроектъ за облекчение на длъжниците и заздравяване кредита. (Ръкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. Никола Захариевъ.

Н. Захариевъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Никога въ нашия Парламентъ отъ 2 години насамъ не се е слагалъ на разглеждане въпросъ тъй интересуващъ и народа, и народното представителство, па и цѣлото обществено мнение въ страната, както е случаятъ съ сложения днесъ на разглеждане законопроектъ за облекчаване на длъжниците и заздравяване на кредита. Самото заглавие на законопроекта, внесенъ на разглеждане отъ народното представителство, сочи на голѣмия интересъ, който Парламентътъ трѣбва да прояви при разглеждането на тоя въпросъ.

К. Лулчевъ (с. д): Вижда се колко проявява!

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Съ 52 души.

Н. Захариевъ (з): Като се има предъ видъ, че само единъ министъръ седи на министерската маса и че отъ парламентарното болшинство, следъ като вече законопроектътъ е сложенъ на разглеждане, стоятъ само около 20—25 народни представители, ние можемъ да си представимъ каква хармония, какво единодействие, каква сплотеностъ съществува между разбиранията на народа и народното представителство — запазило само по поведение на конституцията това си име. Въпрѣки тоя голѣмъ — голѣмъ въ кавички — интересъ на министри и на парламентарно болшинство къмъ тоя законопроектъ, ние ще си изпѣлимъ дълга и ще кажемъ своята дума по тоя тъй важенъ за народното стопанство въпросъ — уреждането, най-рационалното уреждане на въпроса за задълженията въ страната и същевременно окончателното консолидиране и заздравяване на кредита.

Законопроектътъ преди всичко застъпва два принципа. Първиятъ принципъ е, че се намалява лихвениятъ процентъ. Никой народенъ представителъ и никой български гражданинъ не може да поддържа въ настоящия моментъ тезата, че тоя лихвенъ процентъ, който днесъ съществува въ нашата страна, може да бѣде плащанъ отъ длъжника, отъ който и да е дебиторъ, и че тоя лихвенъ процентъ отговаря на нашата стопанска структура и на платежнеспособността на отдѣлнитѣ стопански деятели.

Вториятъ принципъ, прокаранъ отъ законопроекта, който съвсемъ не извличенията, които дохода г. г. министритѣ, е ненарушимостта на принципа за намаляване на дълговетѣ, или, както казва народътъ, непо-кѣтнатостта на главницата.

Преди да се спра на тия два принципа, прокарани въ законопроекта, азъ ще ви изнеса нѣколко данни, съ които разполагамъ, и ще се помѣча заедно съ васъ да обсъдя дали е възможно да поддържаме първиятъ принципъ, прокаранъ въ законопроекта — да минемъ само съ едно минимално намаляние на лихвения процентъ, а така също и другия принципъ — да запазимъ дълговетѣ въ този имъ видъ, въ тая имъ голѣмина, въ която сѣ тѣ днесъ. Прокарването на тѣзи принципи, подъ благовидното извинение, че трѣбвало да пазимъ кредита, подси-грява банковия и лихварския капиталъ и го кара съ още по-голѣма ожесточеностъ и острѣвеностъ да влива своитѣ пипала, своитѣ смукала въ изнурената снага на българския данѣкопалецъ, на българския гражданинъ, на българския стопански деятель, да изсмучи всички живителни сокове

отъ него, да закрепим своето господство и да довършим страшното и опустошително дѣло на осиромашаване и опропастване на българския народъ.

Когато преди година още се повдигаше въпросъ за намаление на дълговетѣ, азъ си спомнямъ, че по поводъ на единъ законопроектъ, внесенъ въ Народното събрание отъ група народни представители, г. министъръ-председателъ заяви отъ висотата на своето положение, че е прѣстѣпно демагогия, че е прѣстѣпно безумство, че е единъ подбивъ на кредита въ страната вънасянето на едно такова пакостно предложение, на единъ такъвъ законопроектъ, който изгонва кредита отъ кредитнитѣ учреждения, били тѣ държавни или частни, и съ туй се поставя стопанското развитие на страната предъ голѣма неизвестностъ. Но за голѣма изненада и на народно представителство, и на българското обществено мнение, преди нѣколко дни, когато Министерскиятъ съветъ прие окончателно тоя законопроектъ, ние четохме декларации на нѣколко министри, които поискаха чрезъ заблуда и лъжа да се погаврятъ съ българския народъ. Излиза уважаемиятъ г. Костурковъ отъ Министерския съветъ усмихнатъ, доволенъ, веселъ и засмѣтъ, заявявайки на журналистѣ: „Прие се моя проектъ. Процентътъ на намаление дълговетѣ е горе-долу отъ 10 до 50%. Излизатъ следъ туй г. г. Гичевъ, Вергилъ Димовъ, Муравиевъ, и тѣ заявяватъ: „Свършено е! Щастливъ е българскиятъ народъ, че Министерскиятъ съветъ въ това полунощно заседание най-сетне реши: намаляватъ се задълженията съ единъ процентъ отъ 10 до 50%!“ Излиза и г. Качаковъ, и той казва: „Дълговетѣ сѣ намалени! 50% отъ туй, което дължниците има да даватъ, нѣма да го плащатъ“.

Дадохъ ни законопроекта. Кажете ми, г. г. народни представители. Има ли нѣщо подобно въ него? Търсете съ луна, търсете съ микроскопъ, търсете съ каквито щете уреди да намѣришъ дали има нѣщо подобно въ тоя законопроектъ отъ туй, което дадохъ министритѣ като изявления и вие не само ще се убедите, но ще се убедите и цѣлото обществено мнение въ тая страна, че нѣма нито дума, нито буква, нито запетая, нито нѣкой кабалистиченъ знакъ, който да сведочи, че действително може да има нѣкакво процентно намаление — това, което иска българскиятъ народъ. Шѣли сме да намаляваме онѣзи задължения, които били обременени съ прѣкомѣрни лихви! Напр., казва Вергилъ Димовъ, ако единъ е плащалъ 18% лихва, а законната лихва бѣше 12%, ние тая разлика отъ 12 до 18% ще я намалимъ — безъ да знае българскиятъ министъръ, че законната лихва бѣше 16%, установена съ законъ още преди нѣколко години.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Тогава той бѣше малолѣтенъ.

Н. Захариевъ (з): Може тогава да е билъ малолѣтенъ, но днесъ е пълнолѣтенъ, и неговото пълнолѣтие би трѣбвало да му подсказже изявления да не дава, докато се не погрижи да намѣри тоя законъ и да види, че законната лихва е била 16%. Единъ български министъръ трѣбва да знае законитѣ. Когато той не ги знае, какво остава за българското гражданство, за селянитѣ отъ цѣла България.

А. Капитановъ (з): Кѣде го е казалъ?

Н. Захариевъ (з): Въ своитѣ изявления.

Г. Качаковъ, който е тукъ, заяви тоже, че има процентно намаление и че туй процентно намаление най-сетне е било резултатъ на онова компромисно решение на Министерския съветъ. Г. г. народни представители! Азъ съмъ убеденъ, че въ туй заседание на Министерския съветъ не сѣ разглеждали законопроекта за задълженията, защото законопроектътъ за задълженията е сѣщиятъ, който г. Мушановъ го взема отъ тукъ, занесе го въ Женева, върна го оттамъ и на който главнитѣ принципи възвести на общественото мнение.

Министъръ И. Качаковъ: Има голѣма разлика.

Н. Захариевъ (з): Той е сѣщиятъ. Въ туй заседание на Министерския съветъ се е взело само едно решение: да излѣзатъ вънъ усмихнати, да заблудятъ на нова смѣтка общественото мнение чрезъ пресата и да изнесатъ на показъ една лъжа за това заседание на Министерския съветъ. Днесъ ние виждаме тая лъжа на Министерския съветъ пукната като сапуненъ мехуръ и предъ насъ е внесенъ законопроектътъ такъвъ, какъвто го знаемъ преди това лицемерно заседание на съвета.

Изхождайки отъ тѣзи основни положения, отъ тѣзи основни принципи, които сѣ легнали въ законопроекта,

ние преди всичко трѣбва да направимъ съответнитѣ изводи, за да вземе Парламентътъ едно правилно решение и за да защити преди всичко поддържанитѣ отъ насъ основни положения: Трѣбва да се защити стопанската единица, да се защити и цѣлата стопанска система, която може да даде по-голѣми блага за самото народно стопанство и, второ, да се защитятъ онѣи кредитни институти, които сѣ нагърбени съ тежката и неблагоприятна задача въ тия тежки времена да могатъ да разрешаватъ кредитната политика на нашата страна и които сѣ единственитѣ органи, единственитѣ пипала на държавата за тая цель.

Но, г. г. народни представители, азъ разбирамъ благородния стремежъ, който можемъ да имаме ние, да запазимъ и агнето цѣло, да наситимъ и вълка. Би трѣбвало да имаме магическа прѣчка, би трѣбвало да употребимъ магическо действие, за да можемъ да намѣримъ оная сръдна линия, вървейки по която да можемъ да довлетворимъ и дължниците, както казва законопроектътъ, и да защитимъ и кредита.

Една велика истина искамъ, г. г. народни представители, да подчертая още въ началото на моята речъ: че ние или ще защитимъ съ предложениия законопроектъ дължника и ще оцетимъ кредитора, или ще защитимъ кредитора и нѣма да облекчимъ дължника. Другото е илюзия. Да си не правимъ погрѣшна смѣтка. Азъ ще се постарая съ данни, съ цифри, съ всичко, което ни дава статистиката, изработени не отъ менъ, а отъ институти на държавата, на окръга и общината, да подчертая моята основна мисль, че ако ние искаме да облекчимъ дължника въ тази страна, ще трѣбва да посегнемъ на кредитора. Не може и вълкътъ ситъ, и агнето цѣло. Всичко друго е лъжа, всичко друго е отъ лукаваго, което тукъ ще го разправяме отъ трибуната, за да заблудимъ себе си, а като заблудимъ себе си, да заблудимъ цѣлия български народъ.

Каза ви се отъ преждеговорившитѣ, и отъ г. Христовъ, и отъ г. Мутафовъ, че стойността на нашето производство е намалѣла. Въ едни произведения ние имаме едно процентно намаление отъ 25%, въ други — 45%, а въ най-голѣмия браншъ на нашето производство, въ най-голѣмия браншъ отъ нашето народно стопанство — зърненото производство, ние имаме едно процентно намаление отъ 60%. Въ 1929 г. нашиятъ националенъ доходъ бѣше 32 милиарда и половина. За две години само, отъ 1929 г. до 1931 г., той отива надолу и стига до 21 милиарда и половина. Значи, националниятъ доходъ намалява съ 10 милиарда лева. Живителнитѣ сили, които отиваха да подкрепятъ народостопанската единица, наречена селско домакинство, вече намаляватъ близо съ $\frac{1}{3}$ още преди две години. Днесъ, въ 1933 г., благодарение намалението на цената на житото, благодарение намалението на цената на всички продукти отъ животински произходъ, ние имаме още по-голѣмо намаление на националния доходъ, стигащо цифрата 15 милиарда лева. Между доходитѣ на всички стопански единици, като се взематъ сръднитѣ цени на производството, което тѣ иматъ, и между стока, продукти и трудъ нѣма вече равномѣрно съотношение. Трудътъ е неплатенъ, производството е неплатено, стоката е обезценена, самиятъ капиталъ, който е вложенъ въ земеделското производство, тоже е стигналъ. Благодарение обезценяването на имота, до единъ минимумъ — 50 милиарда лева. А той бѣше въ 1928 и 1929 г., въ тия нормални години, въ единъ размѣръ отъ 140 милиарда лева.

Защо ние задължихме — това е първиятъ въпросъ, който се задава тукъ, въ Парламента, и който си задаватъ всички икономисти. Защо се повдига въпросътъ за уреждане на задълженията? Нима държавата има пълни каси съ пари, за да може да подпомага тѣзи, които, благодарение на своята некадърностъ и неумѣло ръководене на работитѣ си, сѣ стигнали до туй плачевно положение? Защо държавата се явява като единъ инструментъ, за да се иска отъ него да подпомогне тѣзи, които се намиратъ въ несъстоятелностъ, и би ли имала това право? Защо задължиха тия хора, които днесъ искатъ подкрепа? Нека заявя велегласно, че помощъ никой не иска и помощъ никой не трѣбва да дава. Ние сме призвани, като народни представители въ XXIII обикновено Народно събрание, да разрешимъ единъ въпросъ на справедливостъ, безъ да си правимъ илюзията, че ние помагаме, че вземаме отъ държавата пари, или бъркаме въ чужди каси, за да помагаме на тия, които сѣ баталясали. Ние не възкресяваме мъртави, ние не лѣкуваме болни. Въ настоящия моментъ ние извършваме единъ актъ на справедливостъ, който актъ на справедливостъ ще отнеме една частъ отъ благосъстоянието на тия, които иматъ, за да се снесе частъ отъ бре-

мето на тия, които сѣ разгромени отъ тази тежка икономическа криза.

Г. г. народни представители! Най-напредъ държавата е призвана да разреши този въпросъ, защото до голѣма степенъ тя е виновна въ своето цѣло, като организирана единица, поради своята политика, за туй тежко положение, въ което е изпадналъ българскиятъ народъ. Защо е виновна държавата? Ако вземемъ това, което е наложено като тежоба на българския данѣкоплатецъ, на българския народъ и направимъ едно сравнение съ това, което е въ чужбина, ще видимъ каква държавна машина имаме, какво държавно устройство имаме, колко коштува държавата, като организирана единица, на българския народъ. България въ 1911 г. е имала 47.376 чиновника, а въ 1933 г. чиновницитѣ достигатъ 85.687; увеличени сѣ двойно, безъ да имаме двойно увеличена територия и като имаме предъ видъ, че преминаваме къмъ напредналитѣ години на XX вѣкъ, когато трѣбва да усъвършенствуваме нашата държавна машина и да я пригостимъ къмъ съвременнитѣ изисквания на държавното устройство.

Нѣкой отъ мнозинството: Колко сѣ били преди три години?

Н. Захариевъ (з): Много е интересно да знаемъ, какъвъ процентъ спрямо населението представлява чиновничеството въ другитѣ държави. Въ Германия, напр., на 1.000 жители се падатъ четирима чиновници, въ Чехославия — 19, въ Швеция — 17, въ Ромъния — 15, въ Польша — 15, въ Литва — 14, въ Франция — 14, въ Холандия — 11, въ Португалия — 9, въ Съединенитѣ щати — 8, въ Норвегия — 6, въ Италия — 5, въ Финландия — 5 и въ Дания — 5, а въ България на 1.000 жители се падатъ 22 чиновници.

С. Мошановъ (д. ср): Безъ надничаритѣ.

Н. Захариевъ (з): Безъ надничаритѣ. — Като прибавимъ още по трима надничари на 1.000 души жители, ще имаме 25 държавни служители, които смучатъ отъ държавния бюджетъ, въ който държавата е принудена да предвижда по 3 милиарда лева за заплати.

Д. Дрънски (д): Цифритѣ Ви сѣ погрѣшни.

Н. Захариевъ (з): Ако сѣ грѣшни, поправете ги.

К. п. Цвѣтковъ (д): 20.000 войници имаме.

Н. Захариевъ (з): Каква частъ отъ националния доходъ отива за издрѣжка на нашата държава? Азъ пакъ ще направя едно сравнение съ другитѣ държави. Въ Съединенитѣ щати за издрѣжка на самата държавна машина се харчи 4% отъ националния доходъ. Подъ думата „държавна машина“ разбирамъ не само държавнитѣ служители, но и окръжнитѣ и общинскитѣ и всички онѣзи обществени служители, на които се плаща отъ националния доходъ.

Д. Дрънски (д): А войската влиза ли вътре?

Н. Захариевъ (з): Влиза. — Въ Чехия за издрѣжка на държавната машина се харчи 12% отъ националния доходъ, въ Ромъния — 14%, въ Германия — 15%, въ Югославия — 18%, въ Австрия — 18%, въ Гърция — 20%, въ Англия — 20%, въ Унгария — 21%, въ Франция 16%, а малката и бедна България харчи 30% отъ националния си доходъ за поддържането на тежката и банкрутирала държавна машина.

Отъ мнозинството: А-а-а!

Н. Захариевъ (з): Защо говоря, че нашата държавна машина е банкрутирала? Защото ние наследихме единъ апаратъ на общинско и държавно устройство такъвъ, какъвто князь Дондуковъ Корсаковъ преди 55 години го е оставилъ въ тази страна, и ние не сме се замислили нито единъ пътъ, нито една година народното представителство не е помислило за преобразуването на тая вече скърцаща и огъваща се държавна машина. Ние трѣбва да намѣримъ причинитѣ въ ония тежки облагания, прѣки или косвени, наложени на българския производител, който дава голѣмата частъ отъ своето производство за издрѣжката на тая скърцаща държавна машина — чрезъ бюджета на държавата. Може ли, при тѣй намаления за стопанството доходъ — който, както ви казахъ, е намалѣлъ вече не съ 30%, а съ 40—45% — ние да поддържаме сѣщия държавенъ и общински апаратъ, да реали-

зираме сѣщия бюджетъ, какъвто бѣ преди 3—4 години? Миналата година намалихме бюджета съ 700.000.000 л., по-миналата го намалихме съ около 1 милиардъ лева. Сега, споредъ точнитѣ сведения, споредъ нашитѣ статистически изчисления, на които се базираме, България не може въ никой случай да има бюджетъ по-голѣмъ отъ 4½ милиарда лева. Общинитѣ не могатъ въ никой случай да се издържатъ, ако не намалятъ 50% отъ разходите си. Оттамъ ще спечелимъ 500 милиона лева. Като намалимъ бюджета на 4½ милиарда лева, ще спечелимъ 2 милиарда лева.

Ние трѣбва да заличимъ и дълга, който има българската държава къмъ Българската народна банка. А ние имаме пълно право, г. г. народни представители, да го заличимъ, защото този дългъ е правенъ презъ време на войната и следъ войната, когато банката пушаше банкноти въ обращение. Но ние изплатихме тоя дългъ. Какъ го изплатихме? Съ инфлацията следъ войната тия банкноти се обезцениха. Ние дадохме тѣски, дадохме продукти, дадохме производство, дадохме ценности. Никой не обръща внимание. Въ счетоводнитѣ книги на Народната банка фигурира голѣмото задължение на държавата къмъ банката отъ 3.470.722.000 л., което ще трѣбва да заличимъ. Ние ще трѣбва да махнемъ тая само счетоводна аномалия, за да може да олекне малко на българския народъ.

Да вземемъ, напр., дълговетѣ на общинитѣ. Градскитѣ и селскитѣ общини иматъ дългове къмъ държавата въ размѣръ на 700.000.000 л. Защо се водятъ счетоводно тия дългове? Кой ще плати на общината, за да може утре тя да плати на държавата? Ние ще трѣбва да намалимъ тия дългове съ 50%, за да се облекчи товарътъ на народното стопанство съ 350.000.000 л.

Но, за да имаме пълна представа, азъ ще ви дамъ една много интересна статистика, за да ви покажа само презъ една година какво е изсмукано отъ националното ни стопанство.

Печалбата презъ 1929 г. на промишлеността и на търговията ни е 2.931.823.343 л.; бюджетитѣ на градскитѣ и селскитѣ общини сѣ 2.237.874.298 л.; държавниятъ бюджетъ — 9.328.256.207 л.; бюджетитѣ на училищнитѣ настоятелства — 730.246.123 л.; разни фондове — 2.220.375.204 л.; бюджетитѣ на търговско-индустриалнитѣ камари — 25.357.611 л.; печалби на банкитѣ и кооперациитѣ — 1.625.306.625 л.; печалби и премии на застрахователнитѣ дружества — 569.466.517 л.; печалба на Спестовната каса — само 7.140.304 л.; за благотворителностъ — 5.771.230 л.; за църковни нужди — 238.507.482 л.; доходи на свободнитѣ занятия — 790.444.905 л.; всичко 20.868.540.849 л. сѣ изсмукани отъ народното стопанство, взети сѣ отъ нашето производство и сѣ влѣзли въ рѣцетѣ на едно привилегировано малцинство. (Ръкоплѣскания отъ нѣкои земледѣлци)

И ние се чудите, г. г. народни представители, защо се заборчѣлъ нашиятъ народъ, отъ кѣде произхождатъ дълговетѣ, кой е вземалъ паритѣ и за какво ние работимъ! Селянинътъ не е престаналъ да работи — той не работи по-малко, отколкото преди. Той пакъ става въ 4 ч. сутринта и си лѣга въ 12 ч. презъ нощта. Занаятчията не работи по-малко, отколкото е работилъ преди — той чука денонощно въ своята мизерна работилница. Ковачътъ, работникътъ не работи по-малко — и той работи, както преди. Но кѣде е производството, кѣде сѣ паритѣ, кѣде сѣ благата, които тѣ произвеждатъ, кой ги е вземалъ? Вземаха ги разни членове на управителни съвети на акционерни, на застрахователни дружества подъ формата на печалби, tantiemi, дивиденди и пр. — и което е най-срамно — не само ги вземаха; ако сѣ ги оставили въ нашето народно стопанство да циркулиратъ, да бждатъ вмѣкнати въ производството, то би било добре, но тѣ ги изнесоха въ чужбина, тѣ ги капитализиратъ тамъ, тѣ ги събиратъ тамъ, за да дойдатъ следъ това тукъ подъ формата на заеми въ нашата страна. Кажете, кой отговоренъ факторъ въ управлението, кой компетентенъ финансистъ и икономистъ ще може да се помири съ това положение: да остави българския народъ да бжде тѣй ограбенъ и да бждатъ изсмуквани живителнитѣ мусили? Нѣма да се намѣри никой!

Има една друга, по-страшна статистика. Тя говори за това, което се взема чрезъ така наречения законенъ грабежъ. Азъ имамъ официални данни, имамъ предъ себе си брой 4 отъ 1933 г. на „Финансовъ вестникъ“. Въ него се даватъ данни за данѣчния товаръ у насъ. Азъ виждамъ отъ даннитѣ тамъ, че данѣчниятъ товаръ въ България е съ 30% по-тежъкъ, отколкото е въ Англия, съ 9% по-тежъкъ, отколкото е въ Белгия, съ 5% по-тежъкъ, отколкото е въ Италия, съ 1% по-тежъкъ, отколкото е въ Германия, съ 15% по-тежъкъ, отколкото е въ Швейцария, съ

11-5% по-тежък, отколкото е въ Съединените щати. Нашият данъкоплатец плаща повече, отколкото плаща данъкоплатецът въ тия държави. Ние имаме една тежка данъчна система, която обременява българския производител и изсмуква неговите животни сили.

От друга страна, има у нас едно малцинство, което изсмуква от държавния апарат несметни богатства под формата на големи заплати. Имал съм друг път случай от трибуната тук да говоря за тия големи заплати. Когато един селянин, който работи със своите 8 деца на нивата и не знае нито почивка, нито спокойствие, няма един лев, за да си купи сол за въ къщи, въ България се намират чиновници, които получават 102.000 л. заплата и други възнаграждения на месец. Ние се чудим днес на нѣкои, които взимат пози на помпозни и големи икономисти, да защитават слугинските спестявания, да защитават това, което е незащитимо от живота, за да може, под булото на тая благотворителна и хуманна задача да защитават дребните спестявания, да могат да се измъкнат, като големи сомове, големите капиталисти, да изнесат капиталите си въ чужбина или, ако останат тук, да вършат чрез безбожната спекула своето разрушително за нашето народно стопанство дѣло. Една грамадна част от нашето население, която е главният двигател на стопанския живот въ нашата страна, която съставлява 80% от цѣлото население — земледѣлското население — живѣе въ селата. 75-42% от цѣлото население се занимава съ земледѣлие; 10% — съ индустрия; 3% — има свободна професия; 4-23% се занимава съ търговия и банкерство. От тия данни се вижда ясно, че нашата страна е предимно земледѣлска. Следователно, днес, когато разрешаваме проблемата за дълговете, ние не можем да не се интересуваме на първо мѣсто за тая грамадна част от българското население — земледѣлското. То дава 70% от цѣлия национален доход; 90% от износа на България се дължи на него; 90% от камбиото, което дохожда у нас, и 90% от парите, от златото, което имаме въ нашата Народна банка, произхождат от това съсловие, въпреки че тѣзи блага то не ги притежава.

Ето защо днес, когато се касае да се разреши проблемата за дълговете, най-напред ние — тѣзи, съ които се числим въ една организация — имаме елементарния, свещения дълг да се замислим за нашите братя, за нашите бащи, за нашите близки, които живеят по плодородните български полета, които съ кървав труд изкарват своята прехрана, които порят черната земя, които дават производството и износа на България, и да ги защитим от грабежа, който е организиран против тѣх въ тая страна. (Ръкоплъскания от нѣкои земледѣлци)

Г. г. народни представители! На нас веднага ни се казва: въ България има закони, които покровителствуват производството. Досега ние сме били ограбени край другите и заради туй, защото имаме един тежък лихвен процент, неотговарящ на податните сили на народното стопанство. От там произхождат дълговете. Така, напр., до 1 октомври 1930 г. лихвеният процент на Земледѣлската банка, един урегулиран държавен институт, бѣше 12%. До 1 април 1932 г. той бѣше 10%, а днес е 9%. Това е лихвеният процент на един държавен институт, какъвто е Земледѣлската банка.

В. Коевски (нац. л. П): И 1% глоби.

Н. Захариев (з): Г. г. народни представители! Аз не ща да говоря за лихвения процент на свободния пазар. Лихвеният процент въ популярните банки е 13—14—16%. Който е теглил пари от популярна банка знае това. Напр., г. Ради Василев знае, че там лихвеният процент е 14—16%.

Р. Василев (д. сг): Максимум 11%.

Н. Захариев (з): Г. Ради Василев! Аз съм вземал пари от популярна банка и зная това, защото влизам въ категорията на тѣзи, за които онзи ден четох въ вестниците, че от „хуманна гледна точка“ един народен представител се заел да издиря дали съ борчили ония народни представители, които ще приказват въ законопроекта за задълженията. Освобождавам го от тази грижа — борчилия съм. И затова зная колко лихви вземат популярните банки, колко вземат частни банки и частни лица. Частните лица вземат 20—25% законно, а незаконното колко е, знае го г. Циганчев, който е борчилия на тѣх — 40—50%.

Въ туй време, когато имаме такъв тежък лихвен процент, какво даваше нашето народно стопанство? Аз

имам интересни данни за три области: за Северна България, за Южна България и за Софийски окръг. За Северна България през 1928/1929 стопанска година капиталът, който е инвестиран въ земледѣлието, тоя мъртавъ капитал, се е олихвявал съ 10.79%, такъв доход е давал. През 1929/1930 г. този доход спада на 6.48%, а през 1930/1931 г. спада на 3.49%.

За Южна България през 1928/1929 г. ние имаме 10%; през 1929/1930 г. имаме 3.19% и през 1930/1931 г. — 2.82%. Виждате какъ капиталът, вложен въ земледѣлското производство, се рентира само съ 2.82%.

За Софийския окръг ние имаме за 1928/1929 г. 8.85%; за 1929/1930 г. ние имаме 6.30%; за 1930/1931 г. ние имаме 3.80%. А въ туй време, както ви казах, държавните банки имат 12%, популярните банки имат 14 до 16%, частните лица имат 20—25%. Какво показва това? Разликата между 25% и 2.82% е грабеж законен на оня капитал, който не участвува непосредствено въ производството, но който е пласиран чрез земледѣлците, изсмуква само печалби и не участвува въ загубата. Въ загубата участвува само дебиторът. От загубата кредиторът е изваден навън. Може би въ нашето законодателство, може би нашият закон за задълженията и договоритѣ е такъв, че не позволява еднакво да отговаря и дебиторът, и кредиторът и това е може би капиталната грѣшка.

Въ туй време да видимъ какво е покритието на лихвите къмъ Земледѣлската банка. Вие виждате какъ постепенно, постепенно ние се натъкваме на задълженитя на нашето народно стопанство къмъ Земледѣлската банка.

За земледѣлската банка, ако имаме тази лихва 11%, както сме я имали — азъ вземамъ срѣдната лихва между 12% и 9%, а именно 11%, през един период, за който вземамъ тѣзи статистики, през 1929 г. — вие ще видите, че съ 3.49% от активния капитал, който участвува въ производството, се покриват, при 11% лихва, само 31.73% отъ заемитѣ при Земледѣлската банка; съ 2.82% може да се покрият лихвитѣ на заемитѣ, сключени при Земледѣлската банка, при 11% — само 25.64%; съ 3.80%, за Южна България, се покриват лихвитѣ на заемитѣ при Българската земледѣлска банка, при 11%, само 34.55% отъ заемитѣ, които банката е дала на частни лица.

Какво е платило земледѣлското стопанство съ този процентъ чиста печалба на активния си капитал?

Напримеръ, за 1929 г. земледѣлските стопанства съ 860.465; отъ тѣхъ съ кредитирани отъ Земледѣлската банка 376.765; некредитирани съ останали 483.700. Отъ Земледѣлската банка е раздаден кредитъ 4.461.983.000 л.; отъ Българската централна кооперативна банка, отъ популярните банки и отъ кредитните учреждения съ раздадени 2.507.486.297 л.; всичките тѣзи събрани наедно взематъ само лихва, споредъ процента на Земледѣлската банка, 766.641.622 л. Съ срѣдния процентъ, съ оня процентъ, който изчислихме по-горе, който дава народното стопанство, при 11% лихва на Земледѣлската банка, могатъ да се покриятъ само лихвитѣ на един капитал отъ 30.64%, т. е. 2.323.000.000 л., пари, вземени отъ нашето земледѣлско стопанство. Значи, отъ 6.969.000.000 л. дългъ на земледѣлското стопанство, то може да плати лихвитѣ само на 2.323.000.000 л., вземени отъ Земледѣлската банка, а лихвитѣ на 4.646.000.000 л. оставатъ неплатени. 70% значи отъ заемитѣ на Българската земледѣлска банка и на Българската централна кооперативна банка не могатъ да погасятъ лихвитѣ — за погашение на дълга и дума не става. Отчетътъ на Земледѣлската банка за 1929/1930 г. потвърждава нашата мисълъ и нашите изчисления. Отъ 4 милиарда лева отпуснати заеми, само един милиард лева е въ обращение; тритѣ милиарда лева стоятъ въ мъртво състояние, тѣхната лихва се капитализира и земледѣлецътъ даже не мисли да ги смѣнява.

Ще ви дамъ и други данни, които вземамъ пакъ отъ отчетитѣ на Съюза на кооперациите и на Съюза на популярните банки. 50% отъ портфейла на популярните банки е неуреден. Отъ 35% до 90% отъ портфейла на земледѣлските кооперации е тоже неуреден.

Ние сме изправени предъ една страшна дилема: какъ ще можемъ да тикнемъ къмъ обращение този мъртавъ капитал, за който, казватъ нѣкои, не хае вече дължниците? Той не че се не грижи, но не може да плати даже лихвитѣ, а за погашение на редовните рати и думи да не става. Това е, г. г. народни представители, истинското плачевно положение на българското село.

За да посочатъ, въ какво тежко положение се намира нашиятъ стопанинъ, нѣкои отъ преждеговорившите измѣзоха предъ васъ да четатъ различни сведения за земе-

дѣлското стопанство, за неговото производство, за неговото тежко и непоносимо бreme, за да могат да ви убедятъ въ своята теза. Азъ имамъ налице баланса на единъ човѣкъ отъ Ескиджумайска околия. Отъ 1 януарий 1932 г. до 1 януарий 1933 г. този човѣкъ си водилъ точна смѣтка: купилъ игла — записалъ, далъ петакъ, за да си купи калемче или моливче неговото дете — записалъ. Азъ ще прочета тази статистика, направена не въ нашия кабинетъ, не отъ нашитѣ статистици, а непосредствено отъ единъ земледѣлец-стопанинъ. Той има 43 декари и 3 ара. Засѣхъ, казва, презъ 1932 г. двегодишното лозе, което още не бѣше на плодъ; засѣхъ 20 декара съ жито, които дадоха 1750 кгр. жито; засѣхъ 5 декара съ ечемикъ, които дадоха 320 кгр. ечемикъ; засѣхъ 8 декара съ царевича, които дадоха 1080 кгр. царевича; засѣхъ 2 декара съ слънчогледъ, които дадоха 240 кгр. слънчогледъ, засѣхъ 2 декара и 3 ара съ лудо просо, което, заедно съ сѣното отъ 6 ара естествени ливади и 6 ара изкуствени ливади, отиде, казва, за храна на конетѣ. Той има два коня. Суданка ималъ 6 ара, която не родила нищо. Тютюнъ ималъ 1 декаръ и 2 ара и взелъ 30 кгр. тютюнъ. Можете да си представите, какъвъ тютюнъ може да се произведе въ Ескиджумайско. Бостанъ ималъ 2 декара. Какво е взелъ сега? 1750 кгр. жито по 2 л. килограмътъ — 3.500 л.; 320 кгр. ечемикъ по 1.90 л. килограмътъ — 610 л. Азъ казвамъ какъ го е продалъ. Ние правимъ смѣтка, че е продалъ житото по 2.70 л. килограмътъ, но той го продалъ по 2 л. килограмътъ.

Б. Ецовъ (д): Ечемика по колко е продалъ?

Н. Захариевъ (з): По 1.90 л. килограмътъ. — 1080 кгр. царевича по 1.10 л. килограмътъ — сега е 70 ст. — 1190 л.; 240 кгр. слънчогледъ по 2.50 л. килограмътъ — 600 л.; 30 кгр. тютюнъ по 15 л. килограмътъ — 450 л.; 150 кгр. бобъ по 2 л. килограмътъ — 300 л.; 1000 броя яйца по 1 л. — 1000 л.; една свиня едногодишна 120 кгр. живо тегло по 7 л. — 840 л. Или всичко бруто доходъ презъ годината 8.490 л.

А. Капитановъ (з): Колю! Той всичко продалъ ли е, което е получилъ?

Н. Захариевъ (з): Той го приравнява на пазарната цена. Имамъ — казва — 4 деца: едното на 11 години, другото на 9 години, третото на 7 години и четвъртото на 5 години. Както виждате, модерната еманципация не го е хванала! Брутниятъ приходъ отъ 43 декари и 5 ара е билъ 8.490 л. Да видимъ сега какви разходи е имало това стопанство. За храна на 6 души, по 5 л. на день — безразлично хлѣбъ ли ще яде, пиле ли ще яде, бобъ ли ще яде, туря по 5 л. на день — 30 л.; 360 дни по 30 л. — 10.800 л. само за храна; за облѣкло на четиритѣ деца, по 560 л. годишно — 2.240 л.; за облѣкло на майката и бащата, по 850 л. годишно — 1.700 л.; освѣтление и отопление — 600 л.; за учебници и тетрадки — 300 л.; за данъци и осигуровки — 500 л.; за посѣвъ жито, 320 кгр. по 2 л. — 640 л.; ечемикъ за семе, 120 кгр., по 1.90 л. — 228 л.; за зобъ на два коня, по 2 кгр. дневно — 730 кгр., по 1.20 л. килограмътъ — 1.460 л.; за храна на една свиня, по 3 л. дневно — 1.095 л.; за храна на 25 кокошки, по 50 гр. дневно, по 1.20 л. килограмътъ — 545 л. Или всичко разходъ — 20.100 л. Следователно, дефицитътъ на това стопанство е 11.610 л. „Азъ“, казва стопанинътъ, „не турямъ нито за левене на лемежа, защото самъ си летвя и подковавамъ конетѣ, нито за лѣкарства, защото не сме се лѣкували, не знаемъ нито какво е хининъ, нито какво е аспиринъ, не знамъ какво е лѣкарство въ къщи, и при все това, азъ имамъ този дефицитъ, който отива въ тежестъ на имота“. Ето, г. г. народни представители, какъ задължнява имотътъ, ето какъ семейството на земледѣлец-стопанинъ е дошло до туй тежко положение. И този стопанинъ прави апелъ: помогнете ни, спасете ни отъ туй тежко положение, не ни обременявайте съ такива тежки данъци, които плащаме на общината и на държавата по-напредъ, а сега главно на общината, защото за държавата нѣма.

Ж. Малжаровъ (з): Той трѣбва да умре, каза г. Мушановъ.

Н. Захариевъ (з): Г. Мушановъ каза, че такъвъ като той, който има дефицитъ 10.000 л., той трѣбва да умре, за да живѣемъ въ миръ и спокойствие ние, които получаваме по 12.000 л. на месецъ, защото сме „представители“ на българския народъ!

З. Димитровъ (д): Отъ трибуната излъга! Казвашъ „12.000 л.“

А. Циганчевъ (з): (къмъ Н. Захариевъ) По-добре казвай истината, защото иначе ще мислимъ, че и другитѣ данни сж лъжливи.

Н. Захариевъ (з): Вдигна се буря отъ негодувание, че не били 12.000 л. Добре, 12.000 л. сж безъ удържкитѣ а чисти сж 10.200 л. Доволни ли сте?

Н. Стамболиевъ (з): И ти ги получавашъ, и ние ги получаваме.

Н. Захариевъ (з): Г. г. народни представители! Азъ нѣма да ви чета много интереснитѣ статистики, които имамъ...

Н. Стамболиевъ (з): Като подпредседателъ ги вземаше и представители и не се отказа отъ тяхъ.

Председателъ: Г. Захариевъ! Предупреждавамъ Ви, че 3/4 отъ времето Ви изтече.

Н. Захариевъ (з): Точно въ опредѣленото време ще свърша. — Понеже г. председателътъ ме предупреждава подиръ 15 минути да свърша, нѣма да чета ония статистики, които имамъ за Търновския окръгъ. Тамъ съмъ събралъ сведения, и тамъ въ тяхъ лъха страховното положение на стопанитѣ въ най-будния окръгъ на България. Напримѣръ, въ с. Стижеровъ, Свищовска околия, на домакинство се пада срѣдно 30.000 л. борчъ. Тамъ, въ Търновския окръгъ, за всички стопанства имаме 985 милиона лева задължения. При една работна площъ отъ 3.670.000 декари, която имаме, при 85.381 земледѣлски стопанства, на стопанство се пада срѣдно 43 декари. Какъ сж разпредѣлени тия стопанства? Съ земя до 50 декара сж 70% отъ стопанствата. Значи, нашитѣ земледѣлски стопанства попадатъ въ рубриката на туй стопанство, балансътъ на което ви четохъ, тѣ сж всички дефицитерни.

Г. г. народни представители! Съ законопроекта се иска учредяване на така наречената погасителна каса. Тая погасителна каса ще вземе мъртвия портфейлъ, портфейльтъ, който е безъ движение, на всички банки. Съ нея държавата ще осигури плащането лихвитѣ и годишнитѣ анюитети на тия банки.

А. Капитановъ (з): Г. Захариевъ, Вие не казахте въ Ески-Джумая, споредъ Вашата статистика, на колко възлизатъ задълженията на това стопанство?

Н. Захариевъ (з): 42.800 л.
Погасителната каса ще поеме, напримѣръ, задълженията къмъ Българската земледѣлска банка, къмъ Българската централна кооперативна банка, ...

П. Стояновъ (д): Не.

Н. Захариевъ (з): Ако ги вземе. Всички задължения къмъ Българската земледѣлска банка, Българската централна кооперативна банка, популярнитѣ банки и частнитѣ сж въ размѣръ на 11.810.834.297 л. Срещу тия задължения погасителната каса би трѣбвало да плаща годишно лихви 662.650.057 л. и погашения 550.000.000 л. Това прави 1.212.650.057 л., които не държавата, а народното стопанство трѣбва да плати на тѣзи институти. Да не забравяме същевременно, че въ тия банки има влогове 10.679.252.738 л. Питамъ ви азъ, г. г. народни представители: ...

И. Василевъ (д): Г. Захариевъ, колко сж вложителитѣ?

Н. Захариевъ (з): Около 730.000.

И. Василевъ (д): Не сж толкова, а сж повече отъ единъ милионъ.

Н. Захариевъ (з): Азъ ще кажа нѣколко думи и за вложителитѣ.

И. Василевъ (д): Единъ милионъ банкери има въ България!

Н. Захариевъ: Г. г. народни представители! Питамъ ви азъ: погасителната каса ще поеме ли гарантирането на влоговетѣ? Ами ако въ утрешния день въ Х банка се явятъ вложителитѣ и поискатъ да изтеглятъ своитѣ пари отъ нея, какво ще прави тая банка, когато цѣлитъ си портфейлъ е дала на погасителната каса? Отъ къде ще вземе тя, за да върне паритѣ на вложителитѣ? Ето несъ-

вършенството на законопроекта. Но дори и да беше уреден този въпрос въ законопроекта, погасителната каса да посмеше този ангажмент, би ли могла тя да го изпълни? Защото, възможно ли е, при 6% лихва — азъ приемам лихвата 6% — за 20 години погасителната каса да плати и лихвитъ, да направи и погашенията? Азъ отговарямъ: това не е възможно. Защо? Защото задълженията, както казахъ, на земеделското стопанство възлизатъ на 6.969.469.297 л.; конверсирани съ 6% лихва — вземамъ 6% лихва, новата лихва, както е предвидена тукъ — погасителната каса ще трѣбва да плати на тия заеми лихва 419.158 л. А срѣдниятъ процентъ на дохода отъ активния капиталъ за цѣла България, при 11% лихва, както казахме, е 3.64%. Значи при 6% лихва — и това е вече много интересно, и съ него се оборва цѣлата система на законопроекта — ще могатъ да се платятъ, споредъ дохода на отдѣлното стопанство и на цѣлото народно стопанство, само лихвитъ — забележете добре — на 45% отъ задълженията на селското стопанство. Ами останалитъ 55% отъ лихвитъ на конверсирани заеми; ами погашенията? Нѣкои се радватъ, че ще има две години мораториумъ и че ще плащатъ само лихвитъ. Но, г-да, вие ще платите само лихвитъ на 45% отъ заемитъ; вие нѣма да погасите нито левъ. На 55% отъ капитала не ще може да се плати нито стотинка лихва и още първата година всички почти стопанства ще се изключатъ отъ минимална облага и обсега на закона.

Щомъ е така, какво очаква земеделското стопанство? Азъ имамъ тукъ отъ цѣла България повече отъ 140 обявления за публични продажби на имоти на земеделци-стопани, издадени отъ съдии-изпълнители къмъ края на м. юний т. г., преди да гласуваме закона за спирането на публичнитъ продажби по изпълнителнитъ дѣла до 1 декември 1933 г. Съ обявление № 10, на III татарпазарджишки съдия-изпълнител, се обявява на продажъ една нива отъ 14 декара и 9 ара, отъ които 6 декара американско лозе, за 1.300 л. или по 100 л. декара, заедно съ американското лозе. Съ друго едно обявление, печатано въ в. „Подемъ“, се обявява за продажъ една нива отъ 10 декара и 5 ара за 800 л. или по 80 л. декарътъ.

И сега, когато ще могатъ да бъдатъ платени само 45% отъ лихвитъ на заемитъ, взети отъ земеделското стопанство, а другитъ 55% ще останатъ, продажбитъ ще почнатъ. Ще се продаватъ нивитъ по 100 л. декарътъ, по 80 л. декарътъ още първата година, защото стопанствата не могатъ да платятъ лихвитъ, а камо ли да правятъ погашенията, още първата година поради нередовността си ще бъдатъ извадени отъ обсега на закона.

А вие се гордѣте, че сте направили тоя законопроектъ! Г. г. народни представители! Предъ менъ се намира ромѣнскиятъ законъ — не законътъ, който беше създаденъ въ 1932 г., а измѣненитъ му — така наречениятъ ретрограденъ законъ на царанисткото управление. Чл. 1 на тоя законъ казва: „Дава се мораториумъ отъ 5 години на земеделцитъ-длъжници, предвидени въ чл. 2, букви а и б“ — тия, които иматъ 100 декара работна земя или пъкъ 250 декара ливади, гори и лѣкки и т. н. На тѣхъ се дава 5 години мораториумъ! При каква лихва мислите? При тая ли лихва, която предвижда г. Мушановъ — 6%? Не. При 1% лихва. 1% лихва и 5-годишенъ мораториумъ, ето, това е облекчение, въпрѣки че законътъ е нареченъ ретрограденъ.

И. Василевъ (д): Затуй паднаха отъ власт цараниститъ. (Възражения отъ земеделцитъ)

Н. Захариевъ (з): Вие се боите да не паднете? Въпрѣки туй вие ще паднете.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Вѣчни ли ще бъдете? Ще паднеме всички, за да спасяваме страната. Единъ народенъ представител не може да говори така.

Д. Ачковъ (нез): Падане ли е, не ми го хвали.

Н. Захариевъ (з): Ето, г. г. народни представители, една искрена изповѣдь. Г. Йото Василевъ казва: „Затуй паднаха цараниститъ“. Значи вие, за да не паднете, г. Василевъ, не прощавате нищо отъ дълговетъ, осигурявате банкеритъ, туряте 6% лихва, разорявате окончателно земеделцитъ. Вървете — на добъръ ви път! (Рѣкоплѣскания отъ недоволнитъ земеделци) Обаче, въпрѣки, че не желатете да паднете, ще се сгромолясате подъ напора на народното негодувание.

И. Василевъ (д): Ти си съ тоя акълъ, но българскиятъ народъ не е съ тоя акълъ.

Председателъ: (Звъни)

З. Димитровъ (д): Вие не знаете доходитъ на ромѣнската държава.

А. Аврамовъ (з. Ст. В): Ти не познавашъ българския народъ.

Н. Захариевъ (з): Г. г. народни представители! Азъ не искамъ да се ръководя съ тия разбирания, които тукъ, въ тая страна (Сочи мнозинството) иматъ. Тѣ казватъ: „Ако направимъ туй, което направиха ромѣнитъ, и ние ще паднемъ“. Ще падате вие, ще падаме ние, ще падатъ тѣ (Сочи лѣвицата), ще падатъ всички, но ние сме длъжни да спасимъ българския народъ, да заздравимъ нашето стопанство. Недейте скѣпи за вашитъ топли мѣста. Ще паднете и вие, така както и други сѣ падали, но българскиятъ народъ, българскиятъ земеделецъ, българскиятъ занаятчия, българскиятъ търговецъ, българскиятъ работникъ трѣбва да живѣятъ, за да бъдатъ опора на държавата, която трѣбва да живѣе. (Рѣкоплѣскания отъ недоволнитъ земеделци)

Г. г. народни представители! Тукъ, казватъ, се проповѣдватъ ереси. Какъ ще посѣгаме, казватъ, на капитала? Погледнете какво прави държавата, когато докожда време на война. Има единъ другъ капиталъ, живия капиталъ, въ който е заложенъ животътъ, честта, сърдцето и името на българската майка, на българския баща. Тоя най-драгоцененъ капиталъ е тѣхната рожба. Тѣ отглеждатъ синъ до 20—30 години, отечеството го призове да даде своя животъ за запазване живота и престижа на държавата, за запазване честта и цѣлостта на отечеството. Тоя живъ капиталъ, който е плътъ отъ плътта на българскиятъ стопани, кръвъ отъ кръвта на българскиятъ родители, тѣ го даватъ безъ шумъ и ропотъ, съ усмивка на уста, защото изпълняватъ една върховна повеля. Съ усмивка на уста героитъ умираатъ, за да запазятъ отечеството, за да запазятъ България. (Рѣкоплѣскания отъ недоволнитъ земеделци) Сега не се иска животътъ на никого. Сега се казва: на васъ, г. г. капиталисти, г. г. банкери, г. г. спекуланти, г. г. лихвари, ние не щемъ живота, не щемъ честта, не щемъ кръвта, тѣлото, коститъ; искаме малко отъ паритъ, които имате, отъ паритъ, които сте натрупали; дайте ги да спасимъ България. Разберете, че вие не давате отъ вашето богатство, а давате само незаконното забогатяване благодарение повншението цената на лева. Въ тая стопанска криза вие увеличихте ценността на вашитъ пари въ петоренъ размѣръ; запазете отъ вашитъ пари оная частъ, която по всията ценностъ се равнява на ценността, която имаха всички ваши пари преди, дайте разликата на тѣзи, които умираатъ, за да не доходжаме до този парадоксъ, министъръ-председателъ на страната, който е призованъ да пази България, да пази народа отъ смъртъ-икономическа и физиологическа, да казва: „Болниятъ да умира, здравиятъ да плаща!“ Здравиятъ вие го освободихте отъ плащания, а болниятъ, въпрѣки вашето желание, нѣма да умре. Него сѣ го съсипали и него сѣ го докарвали до просешка тояга, но никой неговиятъ животъ не е вземалъ. Дългъ се налага на тѣзи „болни“, които сѣ 1 милионъ въ тая страна, да се организиратъ, да се сплотятъ, за да ви изметатъ васъ, защитницитъ на лихваритъ, до единъ и, въпрѣки вашето желание, да освободите и България, и народа отъ вашитъ юдински грижи. (Рѣкоплѣскания отъ недоволнитъ земеделци)

Председателъ: Завършвайте, г. Захариевъ.

Н. Захариевъ (з): Азъ завършвамъ. Г. г. народни представители! Може би нѣкой очаква дали нѣма да надскоча г. Христова. Той казва: „сюнгеръ“. Разумниятъ човѣкъ не може да иска сюнгеръ, разумниятъ човѣкъ не може да проповѣдва сюнгеръ.

А. Капитановъ (з): Ама и дѣдо Георги разправя за сюнгеръ, недей забравя това.

Н. Захариевъ (з): Ние не искаме сюнгеръ. Ние искаме надзетото, свръхпечалбата на банкитъ и лихваритъ да се върне на длъжника. Да изравнимъ това, което се нарича парична стойностъ, съ стойността на продукта. Колкото пѣти е паднала стоката и продукта, толкова пѣти да смалимъ дълга. Ние не можемъ да уреждаме проекта за задълженията нито на базата на запазване доврѣието между кредиторъ и длъжникъ, нито на базата на запазване спестовността. Ние искаме да уредимъ задълженията на базата на едно съответствие между цената на продукта и покритието на лева — да се вземе туй, което

се нарича свръхпечалба на банкера. А то е 50%. Дайте съ 50% да намалим дълговете на българския народ, за да съживим стопанството. Не го ли направите вие, ще го направим утре ние, но българският народ ще прокълне завинаги измънниците и ренегатите от своята срѣда. (Ржкоплѣскания отъ недоволните земеделци и крило „Стамболийски—Врабча“)

Председателъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Иванъ Бешковъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Внесениятъ законопроектъ за облекчение на длъжниците се посрѣща съ голѣмъ интересъ и съ голѣмо вълнение всрѣдъ българското общество, а най-вече всрѣдъ стопанскитѣ срѣди и срѣдите на длъжниците въ България. Този голѣмъ интересъ къмъ закона за задълженията се дължи, първо, на това, че въпросътъ за задълженията, който трѣбва да намѣри разрешението си въ нашата страна е голѣмъ, и, второ, на това, че този въпросъ вече месеци, вече години наредъ занимава и българския Парламентъ и кабинета, и българското общество, и едва днесъ, много късно ще кажа азъ, се внася на разглеждане въ Народното събрание.

Макаръ да е очевидно, г. г. народни представители, че съществува проблемъ за задълженията, че задълженията сѣ една отъ главнитѣ причини, за да бѣде угнетено и поставено въ невѣзможностъ да просперира нашето земеделѣие и цѣлото народно стопанство, все пакъ има срѣди у насъ, стопански и финансови, които отричатъ проблема за задълженията, които казватъ, че проблемъ за задълженията нѣма, а има липса на довѣрие между кредиторъ и длъжникъ. Други поставятъ проблема за задълженията въ неразривна връзка съ спестовността като казватъ, че този проблемъ не може да бѣде разрешенъ безъ огледъ на спестовността. За менъ, г. г. народни представители, проблемътъ за задълженията не може да има никаква връзка съ довѣрието между кредиторъ и длъжникъ. Той не бива да бѣде разглежданъ сѣщо така и въ тѣсна връзка съ спестиванията, защото довѣрието между кредиторъ и длъжникъ е последица отъ стопанския процесъ, отъ производствения процесъ. Довѣрието е последица отъ едно цвѣтущо стопанско състояние; довѣрието между кредиторъ и длъжникъ не става обикновено за чернитѣ очи на длъжника. Кредитъ се дава, защото има кредиторъ, който има свободни срѣдства, които лично не може да оползотвори и да хвърли въ процеса на производството, и защото има длъжникъ, има човѣкъ на труда, има производителъ, който иска да вложи своя трудъ въ едно предприятие и взема капиталъ стъ той, който самъ не иска да стопанисва. Когато има излишѣкъ на капиталъ, когато има работни рѣще, които да произвеждатъ и има изгледи за стопански рентабилитетъ въ производството, тогава капиталътъ се намира, тогава се намира и длъжникътъ. Проблемътъ за задълженията трѣбва да се сложи, г. г. народни представители, изключително върху плоскостта на нарушеното равновесие между цената на стокитѣ и цената на паритѣ или, конкретно, върху покритието на лева. Това нарушено равновесие, тая ножица, която още отъ началото на 1930 г. почва да се разтваря и продължава все повече и повече да се разтваря до днесъ, създаде проблемата за задълженията. Защото, докато презъ годинитѣ 1926—1929 отклонение между ценитѣ на стокитѣ и покритието на лева не съществуваше, отъ втората половина на 1929 г. това отклонение почва да става все по-чувствително и по-чувствително и така наречениятъ индексъ на поевтиняване почва да се бележи съ все по-голѣми и по-голѣми цифри. Докато презъ 1929 г. покритието на лева и общиятъ индексъ на ценитѣ сѣ вървѣли почти паралелно, въ 1930 г. ние имаме вече индексъ на поевтиняване 19.3%; презъ 1931 г. индексътъ на поевтиняването е вече 40.4%; презъ 1932 г. — 57.7%, а на 1 юлий 1933 г. е 58%. Това е, г. г. народни представители, общиятъ индексъ на поевтиняването на стокитѣ, които сѣ отъ мѣстно производство и мѣстенъ трудъ, обаче индексътъ на поевтиняването на земеделскитѣ произведения, или на отдѣлни артикули отъ земеделското производство, е много по-голѣмъ. Общиятъ индексъ на поевтиняването за земеделското производство е както следва: 1930 г. — 24%; 1931 г. — 49%; 1932 г. — 64%, а 1933 г. — 71%. Това отклонение между ценитѣ на стокитѣ и ценитѣ на паритѣ въ страната отне възможността на всички ония, чиито доходи сѣ отъ мѣстно производство и трудъ, да получатъ равноценното на своя трудъ, тѣхнитѣ капитали, тѣхнитѣ пари се стопиха и тѣ задължиха.

Задължияването, г. г. народни представители, на нашето народно стопанство трѣбва да се търси въ две посоки. Първо, въ лихвения процентъ на капиталитѣ, вложени

въ нашето народно стопанство. Въ българското народно стопанство е вложенъ капиталъ около 12½—13 милиарда лева. Ако лихвата на капитала, вложенъ въ националното стопанство, трѣбваше да бѣде съобразена съ индекса на поевтиняването, презъ 1930 г., при индексъ на поевтиняване 19.3%, лихвата трѣбваше да бѣде намалена съ 3.88%, което не е направено, и съ това, при единъ пласментъ презъ сѣщата година отъ всички банки, частни и държавни, въ размѣръ на 13.625.000.000 л., стопанскитѣ съсловия, производителнитѣ съсловия, които сѣ вземали, работили и произвеждали съ тия 13.600.000.000 л., сѣ ошетени за смѣтка на банцитѣ, отъ които тѣ сѣ взели тия пари, съ 420 милиона лева. Презъ 1931 г., при общъ индексъ на поевтиняването 40.4%, както казахъ, лихвата е трѣбвало, съобразявайки се съ този индексъ, да бѣде намалена съ 6.05%, което не е направено, и при пласментъ презъ тая година на 12.500.000.000 л. кръгло производство и размѣната сѣ ошетени съ 755 милиона лева. Презъ 1932 г., при индексъ на поевтиняване 57.7%, лихвата е трѣбвало да бѣде намалена съ 8.6%, което сѣщо не е направено, и при пласментъ 11.950.000.000 л., народното стопанство е ошетено съ 1.035.000.000 л. Презъ първата половина на 1933 г., по сѣщата причина, народното стопанство е ошетено съ 517 милиона лева. Или за 3½ години, само отъ несъответното намаляване на лихвения процентъ на капиталитѣ, съ които работи народното стопанство, взети отъ частнитѣ и държавни банки, производителнитѣ съсловия въ България сѣ ошетени съ 2.724.000.000 л.

Р. Василевъ (д. ср): Съ една поправка, г. докторе, че по-голѣмата частъ отъ тѣзи лихви не сѣ платени. Просрочени сѣ.

Д. Ачковъ (нез): Дължатъ ги.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Искамъ да кажа какъ сѣ се образували задълженията и какъ се набиратъ.

Г. г. народни представители! Отъ друга страна нашето народно стопанство е задължило отъ прѣкомѣрното данъчно облагане отъ страна на държавата, отъ страна на общинитѣ, отъ страна на училищнитѣ настоятелства, отъ страна на постояннитѣ комисии, отъ страна на всички самоуправителни тѣла. Задълженията произлизатъ пакъ отъ това несъответствие между ценитѣ на стокитѣ и цената на паритѣ. Така презъ 1930 г. държавата е събрала данъци, мита и пр. 5.988.000.000 л., безъ да е направила намаление съ 19%, какъвто е индексътъ на поевтиняването за тая година, и презъ тая година народното стопанство, българскиятъ данъкоплатецъ е ошетенъ съ 1.157.000.000 л. Презъ 1931 г. държавниятъ бюджетъ сѣщо не е билъ съобразенъ съ поевтиняването на стокитѣ и, вследствие нарушеното съотношение между ценитѣ на стокитѣ и цената на паритѣ, народното стопанство е било ошетено съ 1.450.000.000 л. Презъ 1932 г. при 5.112.000.000 л. данъчни тежести, бюджетътъ сѣщо не е билъ съобразенъ съ индекса на поевтиняването, и народното стопанство е било ошетено съ 2.949.000.000 л. Презъ 1933 г. до 31 юлий, по сѣщитѣ причини народното стопанство е ошетено съ 1.500.000.000 л. Или всичко, за 3½ години, чрезъ чрезмѣрни, несъответстващи съ податнитѣ сили и съ ценитѣ на произведенията данъчни тежести, българското народно стопанство е ошетено съ 8.087.000.000 л. А отъ окръжни постоянни комисии, общини, училищни настоятелства, църковни настоятелства презъ сѣщитѣ тѣзи 3½ години, пакъ по сѣщитѣ причини, българскиятъ данъкоплатецъ е билъ ошетенъ съ около 4½ милиарда лева.

Сумирани, г. г. народни представители, всички тия цифри: 2.723.000.000 л. отъ лихви; 8.087.000.000 л. отъ прѣкомѣрни данъци и тежести къмъ държавата, 4½ милиарда прѣкомѣрни данъци и тежести къмъ постоянни комисии, общини и самоуправителни тѣла, задълженията на българското народно стопанство, като резултатъ на нарушеното равновесие между ценитѣ на стокитѣ и цената на парата, възлизатъ на 15.310.000.000 л. Това е проблемата на задълженията; това сѣ задълженията на нашето народно стопанство днесъ, и тия задължения трѣбва да бѣдатъ уредени. Тия задължения докараха този законопроектъ на г. министъръ-председателя на сцената и поради тѣхъ ние днесъ дебатираме тоя въпросъ.

Г. г. народни представители! Когато е дума за задълженията на народното стопанство, мене ме интересува преди всичко какви сѣ задълженията на българското земеделско стопанство, защото известно е на всички ви, че най-напредъ стопанската криза се яви въ българското село, тъй като още отначалото на 1930 г. ние сме свидетели на главоломното спадане на ценитѣ на земеделското производство. Стопанската криза се яви най-напредъ въ българското село и когато то загуби своитѣ ресурси, когато

то загуби своите оборотни капитали, когато неговото стопанство почна да бъде нерентабилно и дефицитно, то престана да бъде надежден консоматор в нашата страна и кризата, загнѝдила се най-напред в българското село, почна да разпространява своите лапи и всрѝд останалите стопански категории — всрѝд занаятчиите, всрѝд индустриалците, всрѝд търговците и т. н. и т. н. Българското земеделско стопанство, г. г. народни представители, е в най-лошо, най-мизерно положение днес, защото индексът на поевтиняване на стоки бележи най-висока цифра по отношение на българското земеделско стопанство.

Като разглеждаме проекта на правителството, ние трѝбва да си зададем въпроса: сѝ тия облекчения, които в глава II на законопроекта се дават на длѝжниците, ще имат ли възможност тия длѝжници да заздравят, да санират своите стопанства, да стѝпят здраво на краката си, да бѝдат надеждни платци на своите кредитори, да бѝдат надеждни данѝкоплатци на дѝржавата и ще могат ли да възстановят своето положение? Облекченията, които законопроектът на правителството дава, се състоят в разсрочка от 1 до 10 години, в намаление на лихвения процент на задѝжанията до 6%, и в един лихвен мораториум от 6 месеца до 2 години.

Г. г. народни представители! За да видим какво е състоянието на един срѝден земеделец-стопанин, какви сѝ неговите доходи, какви сѝ неговите задѝжания, ще трѝбва да си послужим с известни статистики, ще трѝбва да си послужим с известни цифри и данни, каквито можем да вземем от официално мѝсто. Защото само дѝржейки смѝтка за срѝдния земеделец-стопанин, който е основата, което е грѝбнакът на нашето народно стопанство, само когато вѝрно бѝдем осведомени вѝрху размѝра на неговите задѝжания и вѝрху размѝра на неговите доходи, съпоставени с облекченията, които законопроектът на г. министър-председателя и на Министерския съвет дава, само тогава ще можем да направим вѝрна преценка, добѝр ли е, изгоден ли е, състоятелен ли е законопроектът или не.

Г. г. народни представители! Задѝжанията на земеделското стопанство в 60—70% сѝ към Земледѝлската банка и към земеделските кредитни кооперации. Българската земеделска банка е раздала кредит над 4 милиарда и 400 милиона лева. Земеделските кредитни кооперации от своя страна сѝ раздали кредит над 6—700 милиона лева. Българското селско стопанство дѝлжи, следователно, към Българската земеделска банка и кооперациите над 5 милиарда лева.

Аз имам сведения за задѝжанията на земеделските стопани към Българската земеделска банка, Плѝвения клонѝ, и не само това, но аз имам извѝщение от анкетата, която началникът на клона на Българската земеделска банка в Плѝвѝн, г. Алексиев, един млад и енергичен човѝк, си е направил труда да направи, за задѝжанията на земеделското сѝсловие в цѝлата Плѝвѝнска околия. Вземам Плѝвѝнска околия, защото тая е една *rag excellence* земеделска околия...

С. Цанов (з): И *rag excellence* задѝжнѝла.

Д-рѝ И. Бешков (з): ... и може да ни даде една база за размѝра на задѝжанията на цѝлокупното земеделско стопанство в страната.

Според тая анкета на началника на клона на Земледѝлската банка в Плѝвѝн, общо задѝжанията на селското стопанство в Плѝвѝнска околия се изразяват в една сума от 139 милиона лева: към Земледѝлската банка, и към 45 земеделски кредитни кооперации, които се намират в района на банковия клонѝ, към 10 селски популярни банки, към 4 частни селски банки и лихварски пласментѝ. Задѝжанията към Земледѝлската банка сѝ 46.330.000 л.; към 45 земеделски кредитни кооперации — 46.600.000 л.; към 10 селски популярни банки — 26.530.000 л.; към 4 частни селски банки 10.500.000 л. и лихварски пласментѝ 10.500.000 л. Общо задѝжанията на селското стопанство в Плѝвѝнска околия — включително и задѝжанията към частни лица, банки, лихвари, неофициален лихварски кредит към дѝржавата и т. н. — възлизат на една сума от 317 милиона лева.

В Плѝвѝнска околия има 20.673 стопанства. Тѝзи стопанства дѝлжат тия 317 милиона лева, както следва: към Земледѝлската банка разни видове заеми 46.330.000 л. крѝгло; задѝжания на бѝжанци пак към Българската земеделска банка — 3.920.000 л.; задѝжания по Т. З. С. — 39.400.000 л.; задѝжания за просрочени лихви — 11.900.000 л.; към кредитни кооперации — 46.600.000 л.; към сѝщитѝ за просрочени лихви — 4.000.000 л. крѝгло; към 10 селски популярни банки — 26.530.000 л.; за наеми

на общинските и фондови земи — 3.850.000 л.; към общини за данѝци — 18.130.000 л.; към училищни настоятелства за наеми на земи — 12.800.000 л.; към читалища — 350.000 л.; към частни лица обикновени дѝлгове — 30.597.000 л.; към частни лица неофициални лихварски кредити — 11.530.000 л.; към дѝржавата дѝлжими данѝци — 61.850.000 л. Всичко 317.900.000 л.

Г. г. народни представители! 20.673 стопанства дѝлжат 317.000.000 л. Като изключвам стопанствата до 20 декари, които сѝ около 7.100, защото тѝ сѝ свършено дребни и малоимотни и тѝхните задѝжания не сѝ десетгодишна разсрочка, а и сѝ 110-годишна разсрочка не можете ги събра, аз дѝржа смѝтка преди всичко за задѝжанията на стопанствата от 20 до 100 декари, или за срѝдното земеделско стопанство към 55 декари. Такива стопанства сѝ 13.500 сѝ дѝлг 272 милиона лева. Или на срѝдно стопанство от 55 декари се пада дѝлг към 21.000 л.

Г. г. народни представители! По-конкретно ще се спра на задѝжанията специално на 6.840 стопанства, които дѝлжат по заеми към Българската земеделска банка 46.332.000 л. От тѝзи стопанства до 5 декари имаме 842 стопанства, които дѝлжат 1.030.000 л.; от 5 до 20 декари имаме 1726 стопанства, които дѝлжат 5.070.000 л.; от 20 до 50 декари имаме 2.092 стопанства, които дѝлжат 16.802.000 л.; от 50 до 100 декари имаме 1.240 стопанства, които дѝлжат 14.140.000 л.; и над 100 декари имаме 830 стопанства, които дѝлжат 9.900.000 л. Като изключим стопанствата до 5 и до 20 декари и вземем стопанствата от 20 до 50 декари и от 50 до 100 декари, ние имаме срѝдно задѝжение на стопанството към 9.100 л., а ако вземем стопанствата от 50 до 100 декари, значи срѝдно стопанство сѝ 60—70 декари, задѝжанията към Земледѝлската банка възлизат над 12.000 л. за стопанство.

Тѝзи сведения ги давам, за да опровергая едни невежествени изявления на един народен представител, който разнасяше между депутатите от земеделската парламентарна група едни хвърчащи листове, за да докаже, че задѝжанията към Българската земеделска банка били към 5-6 хиляди лева за стопанство. Г. г. народни представители! В сѝщото това невежествено изложение на този невежествен депутат се казва, че едно земеделско стопанство дѝлжи към 3.200 л. срѝдно към земеделските кооперации. Това е една архиглупост, тѝйкато в официалния отчет на Българската земеделска банка за 1932 г. е казано, че Българската земеделска банка е кредитирала 1.449 земеделски кооперации сѝ кредит 768.000.000 л. И казва се в отчета по-нататък, че в земеделските кредитни кооперации сѝ членували 158 хиляди земеделѝци, самостоятелни стопани, или на член се падат срѝдно 5.000 л. банков кредит чрез кооперацията.

Аз съм дѝлжен, г. г. народни представители, да коригирам малко тия данни на Българската земеделска банка, защото не трѝбва да оперираме с цифрите топанѝ. Статистиката е един метод, една наука, която може да ни даде много данни, но който оперира неудачно с тия данни, може да дойде до фатални, до неудачни заключения. Та, казвам, от 158.439 стопанства, членуващи в земеделските кредитни кооперации, според данните, които аз имам, най-малко 10% от членовете на тия кооперации не сѝ се ползували от кредити. Имам отчетитѝ на 6—7 кооперации и популярни банки, от които е видно следното. В една например, популярна банка в с. Долни-Дѝбникѝ, от 347 члена, 306 сѝ длѝжници, а 41 нѝмат дѝлг. В земеделската кредитна кооперация „Сѝединение“, в с. Марашки-трѝстеникѝ, от 267 члена, 39 не дѝлжат. В земеделската кредитна кооперация в с. Долни-Дѝбникѝ, от 230 члена, 19 не дѝлжат. Следователно, от тия 158 хиляди стопанства, като извадим сѝответния брой членове, които не дѝлжат, ще останат 138 хиляди, на които, като се разпредѝлят срѝдно — макарѝ тук да влизат собственици сѝ земя от 5 до 150 декари — ще се падне на домакинство 5.600 л. дѝлг, банков кредит. Като вземете пѝкъ официалния отчет на Българската земеделска банка за 1932 г. или даже за 1931 г., ще видите, че собствените срѝдства на земеделските кооперации възлизат на 760 милиона лева, които разхвърлени вѝрху тия стопанства, дават новѝ, вече не банков, а кооперативен кредит, 5.000 л. Или на членѝ кооператорѝ се пада задѝжение около 10.600 л., независимо от другите 10 или 11 хиляди лева, които се дѝлжат към Земледѝлската банка.

За да бѝда още по-конкретен и по-точен, аз ще си позволя, г. г. народни представители, да ви прочета още едни данни за задѝжанията на земеделските стопани към земеделската кредитна кооперация в с.

Долни-Джбникъ. Тамъ, както казахъ, членуватъ 230 души. Отъ тия 230 члена, 19 не дължатъ нищо, а останалитъ 211 души дължатъ 2.657.000 л., или пада се на членъ 12.130 л. Като вземете предъ видъ, че 82 члена притежаватъ отъ 1 до 30 декари, а останалитъ 129 притежаватъ отъ 31 до 100 декари, а дължатъ 1.870.000 л., срѣдниятъ дългъ на земледѣлското стопанство, притежаващо отъ 31 до 100 декари къмъ кооперацията е 15.100 л.

Р. Василевъ (д. сг): Г. докторе! Не забравяйте инвестициитъ на кооперациитъ, които съставляватъ една голѣма частъ отъ капитала имъ. Тѣ не пласиратъ цѣлия капиталъ. Инвестиции има много.

Нѣкой отъ стегориститъ: Колко вложители има въ банкитъ?

Д-ръ И. Бешковъ (з): И до влоговетъ ще дойда. Г. Ради Василевъ! Това е портфейлтъ на кооперациитъ.

Р. Василевъ (д. сг): Вие казахте, че, освенъ заемитъ отъ Земледѣлската банка, които тя пласира чрезъ кооперациитъ, пласиранъ е цѣлиятъ тѣхенъ капиталъ. Обаче една голѣма частъ отъ този капиталъ е въ инвестиции: вършачки, магазини и пр.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Азъ раздѣлямъ цифритъ. Имамъ това предъ видъ.

Р. Василевъ (д. сг): Една корекция.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Имамъ налице тукъ портфейла — заеми по записи и дебиторни смѣтки.

Още по-крейшии сѣ цифритъ за селската популярна банка въ с. Долни-Джбникъ. Отъ 347 члена не дължатъ 41 души; а останалитъ дължатъ 4.591.000 л.; или срѣдно общо на членъ се пада 15.100 л. дългъ. Като изключите длъжницитъ съ земя до 20 декари, за да имаме по-ясна картина за длъжницитъ съ земя срѣдно къмъ 55 декари, тѣ срѣдно дължатъ къмъ 21 хиляда лева. Но азъ вземамъ цифрата 15 хиляди лева задължение за срѣдно земледѣлско стопанство, прибавямъ къмъ нея 11.000 л. дългъ къмъ Българската земледѣлска банка и се получава всичко дългъ на едно срѣдно земледѣлско стопанство къмъ Българската земледѣлска банка и кооперацията около 26.000 л.

Г. г. народни представители! Много мѣчно се оперира и много мѣчно може да се добере анкетворъ до размѣра на частнитъ задължения. То е една много трудна материя. Българската земледѣлска банка е дала едно нареждане миналата година до всички кредитирани отъ нея кооперации да направятъ една анкета между членоветъ си за размѣра на частнитъ имъ задължения — задълженията имъ къмъ частни лица, банки, лихвари, зеленчари и т. н., безъ данъцитъ имъ къмъ държавата и общината. Азъ имамъ анкетата, направена отъ земледѣлската кредитна кооперация въ с. Долни-Джбникъ и трѣбва да констатирамъ, че отъ 230 члена, колкото е трѣбвало да деклариратъ своитъ задължения къмъ частни лица, банки и лихвари, това сѣ направили само 37 души. Много понятно. Единъ селянинъ земледѣлецъ, по редица съображения, нѣма да си каже частнитъ задължения, първо, защото или има момиче за женене и нѣма да каже частнитъ си борчове, защото зетътъ ще разбере, че 10-тѣ или 15-тѣ декари, които той ще даде минавъ на дъщеря си, сѣ фиктивна собственост, че утре ще му отидатъ, и не ще му вземе момичето, затова той не си декларира тия частни задължения; второ, онѣ, който пъкъ има синъ за женене, той сѣщо нѣма интересъ да си показва борчоветъ, защото трѣбва да каже, че има 50—60 декари земя, че стопанството му е стабилизирено, за да може синъ му да се ожени добре. Трето съображение, чисто стопанско, е, че длъжницитъ се страхуватъ да кажатъ частнитъ си борчове, за да не си закриятъ кредита предъ Земледѣлската банка или предъ кооперацията. И все пакъ, г. г. народни представители, 37 земледѣлци-стопани сѣ декларирали своитъ частни задължения, които възлизатъ на сумата 695 200 л. Раздѣлена тая сума на тия 37 стопани, пада се на стопанство 18.900 л. крѣгло задължения къмъ частни лица, независимо отъ другитъ 26.000 л., които се дължатъ къмъ Земледѣлската банка и кооперацията. Азъ съмъ наклоненъ да приема една значително по-малка цифра — нека бѣде 15.000, нека бѣде 10.000 л. Като прибавите, г. г. народни представители и задълженията на едно срѣдно земледѣлско стопанство къмъ държавата или къмъ общината за данъци, които, сѣ недоборитъ, ще възлѣзатъ най-малко на 10.000 л., вие ще имате дългъ на едно срѣдно земе-

дѣлско стопанство къмъ 45.000 л., което горе-долу прави къмъ 1.000 л. на декаръ земя задължения. А споредъ сведенията на началника на Плѣвенския клонъ на Земледѣлската банка, задълженията на земледѣлскитъ стопани въ Свищовска околия сѣ къмъ 1.300 л. на декаръ земя.

Като имаме предъ видъ тия задължения на срѣдното земледѣлско стопанство, азъ само съ нѣколко думи искамъ да се спра на брутото доходъ на това срѣдно земледѣлско стопанство, за да видимъ възможността му да живѣе и да се развива. Едно срѣдно земледѣлско стопанство отъ 55 декари, ако оставя всѣка година на угаръ поне 5—6 декари и ако има поне 5—6 декари ливади, то ще има следователно площъ за засѣване около 44 декари, отъ които ако засѣе 20 декари съ жито, които, ако му дадатъ по 120 кгр. на декаръ, ще му донесатъ доходъ 2.400 кгр., по 2 л. кгр. — 4.800 л.; като засѣе 20 декари съ царевича, по 150 кгр. добивъ на декаръ, получава се 3.000 кгр. — по 70 ст. кгр., прави 2.100 л.; 2 декари цвекло, по 2 тона — 4 тона, по 500 л. тонътъ — 2.000 л. Ако вземе и отъ нѣщо друго, отъ 2—3 декари зеленчукова градина и отъ друго — 1.000 л., отъ птицевѣдство 1.000 л., отъ скотовѣдство — 1.000 л., годишниятъ брутенъ доходъ на едно срѣдно земледѣлско стопанство ще бѣде къмъ 11.500 л. годишно.

Ако река да се спирамъ на разходитъ на това земледѣлско стопанство, безспорно, въ резултатъ балансътъ на това стопанство ще бѣде дефицитеренъ.

И. Стамболиевъ (з): При колко декара срѣдно?

Д-ръ И. Бешковъ (з): При 55 декари срѣдно земледѣлско стопанство. — При задължения надъ 40.000 л. общо къмъ банки и къмъ държава, това стопанство абсолютно никога не би могло да свѣрже двата края не, но то не би могло, ползувайки се отъ облекчения по предлагания законопроектъ, да удържи. Ако допустнемъ, че това земледѣлско стопанство по закона за облекчение на длъжницитъ получи максималнитъ облекчения — а тѣ сѣ 10 годишна разсрочка на задълженията; ако това стопанство, при 36.000 л. задължения, получи 10 годишна разсрочка, то ще има да плаща годишно 3.600 л. отъ главницата и лихви 6% — 2.160 л. Значи, всичко то ще има да плаща годишно, при разсрочката и при облекченията, които законътъ му дава, 5.600 л. крѣгло, при брутенъ доходъ 11.500 л. годишно. Абсурдно е, да не кажа глупаво е, да се мисли, че единъ срѣденъ земледѣлецъ-стопанинъ би могълъ да удържи при тия облекчения, които законътъ му дава. Да не говоримъ за дребнитъ земледѣлски-стопани, които иматъ подъ 20 декари земя, които сѣ въ абсолютна невъзможностъ, при тия цени на земледѣлскитъ произведения, да възстановятъ своето стопанство и да се издължатъ.

Г. г. народни представители! Това предлага законопроектътъ на правителството за облекчение на длъжницитъ и за заздравянето на кредита.

Р. Василевъ (д. сг): Г. Бешковъ! При тая смѣтка и съ 50% да му намалите дълга, пакъ нѣма да издържи.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Ще дойда и на този въпросъ, г. Василевъ.

И. Стамболиевъ (з): И при 80%, и при 90% опрощаване, пакъ не може да удържи.

С. Цановъ (з): Само сѣнгерътъ ще го оправи, както казва Димитъръ Христовъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. г. народни представители! Задълженията у насъ продължаватъ и днесъ да растатъ. Обектътъ на настоящия законопроектъ сѣ задълженията, сключени до 1 януарий 1931 г. Обаче, при дефицитерността на нашето земледѣлско и народно стопанство, и да разрешимъ по единъ задоволителенъ начинъ въпросътъ за старитъ задължения, при това положение на цени и на производственъ процесъ, ще се правятъ нови задължения и стопанствата ще бѣдатъ пакъ дифицитерни.

Следователно, въпросътъ трѣбва да се сложи и върху друга една плоскостъ: увеличаване парични доходъ на нашето земледѣлско стопанство чрезъ даване съответната висока цена на неговото производство; намаление високитъ цени на индустриалнитъ произведения, които производителното население консумира и които сѣ за него отъ първа необходимостъ; намиране пазари въ чужбина за нашитъ земледѣлски произведения и т. н. и т. н. Това сѣ проблеми, които паралелно съ въпроса за уреждане задълженията, сѣщо трѣбва да бѣдатъ грижа на правителството, днешно и утрешно, защото безъ правилното разрешение на

тия проблеми въпросът за задълженията нѣма да слѣзе отъ сцената, нѣма да престане да съществува.

Б. Ецовъ (д): Достатъчно се грижи правителството.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Правителството досега не се е погрижило достатъчно, г. Ецовъ, или ако е полагало грижи, тѣ не сѣ дали желанитѣ резултати.

Б. Ецовъ (д): Ако не се грижеше, ние, стопанитѣ, досега щѣхме да изгубимъ нашитѣ стопанства. Това именно трѣбва да го признаете. Това е голѣмата заслуга на днешното правителство. Тѣ покрива декларацията на Блока, направена преди изборитѣ.

Председателът: (Звъни)

Б. Ецовъ (д): Това е важно, признайте го отъ тая трибуна — че днешното правителство спаси нашия стопанинъ отъ отчуждаването на неговия имотъ. Това е най-важното, най-същественото — признайте го.

Председателът: (Звъни)

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. Ецовъ! Ако за моментъ хвърлишъ отъ себе си мантията на партийността и се освободишъ отъ манията да бъдешъ безплатенъ защитникъ на нѣкого и си разтворишъ сърцето и душата, ти, земеделецъ-стопанинъ, нѣма да твърдишъ това.

Д. Ецовъ (д): Частни интереси не защитавамъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Говоримъ за групови интереси на едно земеделско съсловие, говоримъ за интереситѣ на стопанска, на земеделска България, а не за интереситѣ на банкерска България.

И. Драгойски (д): Той е земеделецъ, а азъ и ти не сме.

И. п. Рачевъ (з): Добъръ околийски началникъ става отъ него. (Сочи Б. Ецовъ)

С. Ризовъ (з): Ст. В): За околийски началникъ е, но не и за народенъ представителъ. (Глъчка)

Председателът: (Звъни)

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. г. народни представители! Законопроектътъ за задълженията, като не дава никакви облекчения на земеделеца-стопанинъ, отъ друга страна, той осигурява вземанията на кредиторитѣ. Съ създаването на Погасителната каса, съ преминаването на задълженията на длъжницитѣ къмъ тази Погасителна каса и чрезъ издаването на облигации, които сѣ гарантирани отъ държавата и които ще носятъ годишно 5% лихва, съ тая Погасителна каса и съ тия облигации интереситѣ на кредиторитѣ сѣ напълно защитени, а интереситѣ на длъжницитѣ, както ви посочихъ отъ даденитѣ цифри и данни, абсолютно съ нищо не сѣ защитени. Защото ония нещастници, земеделски стопани, които биха пожелали да се ползватъ отъ тая законъ и почнатъ да правятъ своитѣ заявления, по 15—20 екземпляра, до своитѣ кредитори и почнатъ да си набавятъ всички удостоверения и отидатъ и имъ дадатъ максималното облекчение — 10 години, . . .

Д. Ачковъ (нез): Ами адвокатитѣ какъ ще взематъ пари?

Д-ръ И. Бешковъ (з): . . . на втората, на третата година, г. г. народни представители, тѣ не ще удържатъ, при тая стопанска конюнктура, на своитѣ задължения, и тия задължения, съгласно тая законъ, ще бъдатъ събирани по реда за събиране на прѣжитѣ данъци — отъ бирницитѣ чрезъ екзекуции.

Подхвърлиха ни се преди нѣколко дена едни листове съ едни данни и сведения за ония облекчения, които сѣ били дадени на земеделеца-стопанинъ по закона за закрила на земеделеца-стопанинъ — 20.700 разгледани дѣла, намаление задълженията на сума 260 милиона лева. Г-да! Знаете ли какво е положението днесъ? 75% отъ възползувалитѣ се отъ тия облекчения стопани не сѣ удържали, не сѣ имали възможностъ да си платятъ определенитѣ имъ по конкордатното производство вноски, счита се производството анулирано, цѣлятъ имъ дългъ става изискуемъ и всички стотици милиони, за които се говори, ставатъ нищо. Защото стопанинътъ нѣма пари-

ченъ доходъ не само да си плаща задълженията, но нѣма париченъ доходъ, за да държи въ исправностъ своето стопанство.

Така че тая законъ, който не дава дори облекчениета, които даваше законътъ за закрила на земеделеца-стопанинъ, далечъ по-малко ще отговори на нуждитѣ на задължѣлото земеделско и народно стопанство. (Нѣкои отъ земеделцитѣ ржкоплѣскавъ) Задачата на тая законъ е да гарантира несъбираемитѣ, умрѣлитѣ вземания на кредиторитѣ. (Нѣкои отъ земеделцитѣ ржкоплѣскавъ) Защото тая Погасителна каса ще набира срѣдствата си, г. г. народни представители, отъ държавния бюджетъ, . . .

Н. Захариевъ (з): Отъ умрѣлитѣ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): . . . отъ умрѣлитѣ, отъ тия, които трѣбва да умратъ, споредъ г. Мушановъ. Тая Погасителна каса гарантира вземанията на тия кредитори чрезъ облигации, които ще се тиражиратъ постепенно, постепенно и ще носятъ 5% лихва. Азъ зная, че днесъ има банки, които официално предлагатъ на своитѣ длъжници да имъ платятъ за година и половина 40% отъ дълга, а останалото го реситятъ. Съ тая законъ ние възстановяваме вземанията на кредиторитѣ 100%, за да заробимъ ония, отъ името на които искаме да говоримъ, чийто интереси искаме да защитаваме. (Нѣкои отъ земеделцитѣ ржкоплѣскавъ)

И. Драгойски (д): Пропадна вече законопроектътъ!

С. Цановъ (з): Блокътъ ще пропадне.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Азъ не зная дали ще пропадне законопроектътъ или не. Азъ бихъ желалъ да пропадне, за да повдигнемъ престижа на този Парламентъ, за да станемъ вѣрни изразители на нуждитѣ и на болкитѣ на българския народъ. Трѣбва да бъдемъ достойни представители на народа, а не да се страхуваме, че нѣкъде, далече, въ Женева, щѣли да ни отгнѣнятъ закона или щѣла да се разтури Камарата и нѣмало да влѣземъ пакъ въ нея. (Ржкоплѣскания отъ нѣкои земеделци)

Председателът: Имате още четвъртъ часъ, г. Бешковъ!

Д-ръ И. Бешковъ (з): Имамъ още 20 минути.

Председателът: Дадохъ Ви думата въ 7 ч. и 35 минути. Сега е 8 ч. и 20 минути.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. г. народни представители! Идвамъ на въпроса за спестовността, защото у насъ мнозина плачатъ азъ спестяванията. Какъ можемъ да бъдемъ, казватъ, за процентното намаление? Ще загинатъ спестяванията въ страната! Какъ можемъ да бъдемъ за процентно намаление, когато Българската земеделска банка ще загине?! Това разправятъ, г. г. народни представители, ония, които, лѣйки крокодилски сълзи върху гроба на Земеделската банка, искатъ да защитятъ своитѣ банки и своитѣ капитали. Азъ ще се върна да ви дамъ данни какво би било положението на Българската земеделска банка, ако ние речемъ да провалимъ този нищо не даващъ законъ, а създадемъ единъ законъ върху базата на 50% намаление задълженията на българското народно стопанство.

А. Капитановъ (з): И за Земеделската банка ли?

Д-ръ И. Бешковъ (з): Чакай, бе г. Капитановъ, изслушай ме.

Н. Захариевъ (з): Той (Сочи А. Капитановъ) е защитникъ на шуменскитѣ земеделци!

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. г. народни представители! Намалението на задълженията трѣбва да стане съ 50%, защото общиятъ индексъ на поевтиняването е 57%, а за тритѣ години срѣдно 50%. Индексътъ на поевтиняването е 50%, паритѣ сѣ посъкпнали съ 50% и, следователно, за да склопимъ ножицитѣ, за да изравнимъ ценитѣ на стокитѣ съ тия на паритѣ, що се отнася до задълженията, трѣбва да ги намалимъ съ 50%. За да не се създаде, обаче, паника въ Земеделската банка, за която и азъ, скромненъ общественикъ, мисля не по-малко отъ Васъ, г. Капитановъ, . . .

А. Капитановъ (з): Азъ те питахъ само.

Д-ръ И. Бешковъ (з): . . . трѣбва да раздѣлимъ задълженията на нашето народно стопанство на две: задъл-

жения към Земледѣлската банка, земледѣлскитѣ кооперации и селскитѣ популярни банки и задължения към частнитѣ банки, частни лица, лихвари и т. н. Задълженията към Земледѣлската банка и кооперациитѣ трѣбва да се раздѣлят на два транжа: транжъ А — 50% намаляване не индивидуално, г-да, а генерално, за всички длъжници към Земледѣлската банка или земледѣлскитѣ кооперации, защото длъжницитѣ към Земледѣлската банка и земледѣлскитѣ кооперации нито сѫ батакчий, нито сѫ пияници, нито сѫ проидохи; всички сѫ честни, добри земледѣлски стопани, защото Земледѣлската банка и кредитнитѣ кооперации ги прекарватъ презъ стѣргало, докато дадатъ поне 2—3 или 5 хиляди лева заемъ на своитѣ длъжници. Следователно, всички тия длъжници трѣбва да бждатъ поставени подъ единъ знаменателъ. 50% отъ тия задължения трѣбва да останатъ въ продължение на 10 години неизискуеми безъ лихви и, ако въ продължение на тия 10 години стопанската конюнктура се подобри, тия честни добри земледѣлски стопани ще почнатъ да плащатъ. Не се ли подобри конюнктурата, задълженията ще умратъ автоматически, ще се загубятъ и ще се свърши. Останалитѣ 50%, следъ 3-годишенъ безлихвенъ мораториумъ, да почнатъ да се изплащатъ въ продължение на 15 години при 4% годишна лихва. Всички останали задължения на нашето народно стопанство къмъ частни лица, банки, лихвари и пр. да бждатъ намалени, съобразно поевтиняването цената на стокитѣ, или въ връзка съ двойното поскъпване цената на паритѣ, съ 50%, безъ въпросътъ да бжде разглежданъ индивидуално.

Що се отнася до задълженията надъ 200—250 хиляди лева, тамъ въпросътъ може да бжде третиранъ индивидуално, но не въ разни комиси, които ще иматъ участъта и резултатитѣ на жилищнитѣ комиси, а въ българскитѣ сѣдилища, където има довъррие, където нѣма да има съмнение за користъ, за рушветъ при разглеждане, на въпроситѣ и т. н. Тамъ да бждатъ сложени и разглеждани всички въпроси за задължения надъ 250 хиляди лева. По такъвъ начинъ разрешенъ въпросътъ, нѣма да има нужда отъ комиси; ще се почувствува едно реално облекчение на българския земледѣлецъ, на българския занаятчия, на дребния търговецъ, на производителнитѣ съсловия; ще имаме действително нѣщо реално, за да може тоя стопанинъ да замисли да плаща онова, което му се присѣди да плаща, за да могатъ и кредитнитѣ институти да живѣятъ и да можемъ да кажемъ, че сме разрешили задоволително този въпросъ.

При една такава операция, г-да, какво би загубила Българската земледѣлска банка? Тя има пласирани заеми: срещу записи — 580 милиона лева, срещу залози — 1 милиардъ и 350 милиона лева, срещу ипотеки — 366 милиона лева и въ кооперативни сдружения къмъ 1931 г. — 900 милиона лева. Лихвениятъ процентъ на земитѣ, които Българската земледѣлска банка дава, е: за заеми срещу поръчителство — 9%; за заеми срещу залози — 9%; за заеми срещу ипотеки — 9%; за заеми на кооперативни сдружения — 8%. Ако ние намалимъ лихвениятъ процентъ на всички тѣзи заеми, които Българската земледѣлска банка е раздала, на 4%, тя ще има следната загуба въ лихви: отъ заеми срещу поръчителство — 29 милиона лева, отъ заеми срещу залози — 67 милиона лева, отъ заеми срещу ипотеки — 18 милиона лева и отъ заеми на кооперативни сдружения — 36 милиона лева, или всичко 151 милиона лева. Това ще бжде загубата на Българската земледѣлска банка въ лихви. Ако приемемъ, че 50% отъ тия задължения останатъ, както казахъ, за 10 години неизискуеми и безъ лихви, тогава за тази половина отъ задълженията, понеже нѣма да има и 4% лихви, загубата на Земледѣлската банка ще се увеличи още съ половината отъ тия 150 милиона лева, или 75 милиона лева, или общо загубата на Българската земледѣлска банка ще бжде годишно всичко 225 милиона лева.

Отъ къде биха могли да се намѣрятъ приходоизточници, г. г. народни представители, за да се покрие тая сума, за да не лѣга загубата върху държавния бюджетъ и да се остане съ впечатлението, че сме вдигнали отъ едното рамо, за да сложимъ на другото рамо на данъкоплатеца? Г. г. народни представители! Първо, Българската земледѣлска банка може сама да си помогне, ако ние, законодателитѣ, ако българското Народно собрание прозре необходимостта отъ едни малки реформи въ Българската земледѣлска банка. А тѣ сѫ: първо, да постанови, щото всички фондове въ страната, които се изжичватъ по разни закони отъ разни бюджети на различни институти, да се внасятъ непремѣнно въ Българската земледѣлска банка.

И. Драгойски (д): Защо не въ Кооперативната?

Д-ръ И. Бешковъ (з): Приемамъ корекцията Ви, г. Драгойски, да се внасятъ и въ Кооперативната банка, защото азъ третирамъ, драги Драгойски, еднакво дветѣ банки — и Земледѣлската, и Кооперативната.

Г. г. народни представители! Българската земледѣлска банка има около 3.800.000.000 л. влогове. — Г. председателю! Още 5 минути.

Председателтъ: Отидоха 5 минути повече.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Г. г. народни представители! Отъ тия влогове Българската земледѣлска банка има срочни влогове отъ училищни фондове 329 милиона лева, отъ общини — 9 милиона лева, отъ държавни и други обществени учреждения — 1.741.000.000 л., отъ които като спаднемъ 1.150.000.000 л., които сѫ суми на Пощенската спестовна каса,...

Ц. Бръшляновъ (д. сг. Ц): За коя година?

П. Стояновъ (д): Това е отъ последния отчетъ.

Д-ръ И. Бешковъ (з): 1932 г. — ... ще останатъ 900 милиона лева. Фондовитѣ суми, които се намиратъ въ Земледѣлската банка и сѫ на срочни влогове, възлизатъ на 910 милиона лева и носятъ лихви 7½%; общински, скотовѣдни и други фондове — 210 милиона лева; училищни фондове, вноски къмъ фонда „Кооперативенъ строежъ на училищни здания“ и пр. — 130 милиона лева; държавни и други учреждения, окръжни постоянни комиси и други фондове — 350 милиона лева; или всичко — 1.580.000 л. Ако ние намалимъ лихвениятъ процентъ на всичкитѣ тия фондове на 2% — това може и трѣбва да стане — тогава лихвата на 900 милиона лева фондове отъ 7½%, смѣкната на 2%, ще даде една икономия отъ 5½%, което се равнява на кръгло 50 милиона лева. Отъ всичкитѣ останали фондови суми, където лихвата се движи между 4 и 5%, ако сѣщо я смѣкнемъ на 2%, ще реализираме една икономия отъ 22—23 милиона лева, или ще имаме годишно икономия за Земледѣлската банка 75 милиона лева. Ако намалимъ лихвата на сумитѣ на Пощенската спестовна каса само съ 1%, които суми се намиратъ въ Земледѣлската банка, отъ тамъ ще имаме сѣщо 12 милиона лева. Изобщо ние ще имаме годишно около 85—90 милиона лева икономии, които ще покрийтъ частъ отъ тия 225 милиона лева.

Горницата, г. г. народни представители, можемъ да я вземемъ отъ тамъ, където има, и където безболезнено може да се бутне. Примѣръ. Ние можемъ да наложимъ единъ свръхданѣкъ, да речемъ отъ 25 или 30%, върху данъка върху дружествата, отъ където ще намѣримъ нѣколко милиона лева. Ние можемъ да сложимъ една врѣхнина отъ 30% върху всички ония сгради, които иматъ смлячна оценка 200 000 л. и нагоре. Въ София има небо-стѣргачи, грамадни здания, които даватъ грамадни доходи, но които сѫ много низко обложени. И когато се касае да се спаси селското стопанство, може да имъ се наложи единъ свръхданѣкъ сгради. Освенъ това, г. г. народни представители, въ София има маса праздни мѣста, които се продаватъ, за да се строятъ върху тѣхъ грамадни кооперативни здания. Тия мѣста сѫ купени преди 15—20 години по 1 златенъ левъ, по 2 златни лева метърътъ, а днесъ се продаватъ по 3.000 л. метърътъ. Не могатъ ли да бждатъ обложени тѣ, следъ като се валоризиратъ 1 л. за 30 л., и върху горницата да бжде наложенъ данѣкъ, за да се попълни загубата на Българската земледѣлска банка, за спасяване на земледѣлското стопанство? Най-после, г. г. народни представители, ние можемъ да посегнемъ и върху частъ отъ печалбитѣ на Българската народна банка, въпрѣки че тя сѫ законъ е учредена като автономенъ институтъ, защото нейнитѣ печалби сѫ печалби за смѣтка на българското народно стопанство, което консумира съ 15—20—30% по-скѣпо онѣзи стоки, които чрезъ Българската народна банка влизатъ въ нашата страна. (Нѣкои отъ земледѣлцитѣ ржкоплѣскатъ)

Ето по какъвъ начинъ ние можемъ да намѣримъ грамадни срѣдства, за да покриемъ тази загуба отъ 225 милиона лева годишно, за да не катастрофира положението на Българската земледѣлска банка, да си остане единъ здравъ институтъ и въ утрешния день да бжде въ помощъ на земледѣлското стопанство.

Ако така се сложатъ въпроситѣ, ще имаме едно правилно разрешение на проблемата. Но така, както ги слага проектътъ на правителството, ние нѣма да имаме разрешена проблемата. Нѣма да минатъ и 6 месеца и въпроситѣ ще излѣзатъ на сцената още по-животрепущи, още по-крещящи, и тогава ще кжсаме този законъ, за да правимъ нови закони, но може би тогава настъ нѣма да ни намѣ-

рятъ, а други нѣкои ще дойдатъ да ги правятъ. (Нѣкои отъ земледѣлцитѣ ржкоплѣскатъ)

Г. г. народни представители! Ние имаме вече създадена практика за намаление задълженията съ 50%. Тукъ се внесеха и отъ мене, и отъ други народни представители, миналата и по-миналата години, предложения и ние намалихме на маса данъкоплатци задълженията къмъ училищни и читалищни настоятелства и къмъ общини съ 50%. Ние намалихме тия задължения. Никой не се възпротиви на това. Напротивъ, Парламентътъ, съзнавайки голѣмата нужда и мизерия, въ която изпадатъ тия бедни наематели, имъ опрости задълженията.

Ами, г. г. народни представители, бившето правителство сключи заеми въ странство, вземаха пари, злато, валута. Следъ 3 години — ние не плащаме. Ние не поехме ли задължението да плащаме? Не подписахме ли? Подписахме. Но ние не плащаме. Защо? Защото не искаме да плащаме ли? Ние искаме да бъдемъ честни платци, но не можемъ. И ония хора ни опростиха — само 25% плащаме. Тѣ, чужденцитѣ, на насъ, чуждитѣ тѣмъ, ни опростиха, а ние на нашитѣ, за чийто интереси се боримъ, нищо не опрощаваме! (Ржкоплѣскания отъ нѣкои земледѣлци)

Г. г. народни представители! Касаетъ се да бъде проваленъ законопроектътъ, който е законопроектъ не на земледѣлска и стопанска България, а на банкерска България. Ние трѣбва да го провалимъ по три съображения. Първо, за да издигнемъ престижа на българския Парламентъ, че ние можемъ да бъдемъ по единъ въпросъ действителенъ Парламентъ, да се освободимъ отъ тормоза на кабинета и ние да законодателствуваме, а кабинетътъ да си влѣзѣ въ функцията на изпълнителна власт. (Ржкоплѣскания отъ нѣкои земледѣлци)

Н. Захариевъ (з): Да слуша.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Второ, ние трѣбва да провалимъ този законопроектъ, за да бъдемъ вѣрни защитници на ония, които сѣмъ ни докарали тукъ и да имаме съзнанието, че доблестно сме изпълнили нашия общественъ дългъ. И, трето, ние трѣбва да провалимъ този законопроектъ и да създадемъ новъ законъ, за да предотвратимъ гражданската война, гражданската междусобица, която ще настѣпни въ нашата страна отъ неправилното решение на този въпросъ, при която гражданска война може да бждатъ погребани и демократията, и парламентаризмътъ. А ние на тѣхъ ще стоимъ, на тѣхъ ще градимъ. Ние не трѣбва да желаемъ, ние не трѣбва да допустимъ да бжде застрашенъ парламентаризмътъ, ние не трѣбва да допустимъ да дойдатъ разни хитлеристи, които да теглятъ сюнгера на всичко и да установятъ единъ новъ редъ. Българскиятъ Парламентъ трѣбва да издигне своя престижъ и трѣбва да провали единъ законопроектъ, който не е въ защита на онеправданитѣ, който не е въ защита на угнетенитѣ, на задължителитѣ, на „умрѣлитѣ“, както казва г. Мушановъ.

Спестяванията щѣли да загинатъ. Г. г. народни представители! Въ Америка, за да разрешатъ проблемата за задълженията, трѣгнаха по обратенъ пътъ — не да намаляватъ задълженията, а да намаляватъ цената на парата. Тамъ смѣнаха стойността на долара. Какво стана? Въ Америка, класическата банкерска страна, акциитѣ на всичкитѣ акционери, които въ по-голѣмата си частъ могатъ да бждатъ дребни спестители, паднаха на 60%. Десетъ милиарда долари се стопиха, което значи 1.300 милиарда лева. Единъ билионъ и 300 милиарда се стопиха, когато трѣбваше да се спасява загазилото, потъналото въ борчове земледѣлско и индустриално стопанство.

Н. Захариевъ (з): Въ Англия направиха същото.

Д-ръ И. Бешковъ (з): Въ Бразилия съ законъ намалиха задълженията съ 50% генерално за всички. Въ Ромъния вече два закона създаватъ. Единиятъ биде отхвърленъ,

другъ създадохъ на базата на дългия мораториумъ, който все пакъ дава нѣщо. Какъ можемъ сега ние да държимъ смѣтка само за 10—11 милиарда лева спестявания, затова, че щѣли нѣкои да пострадатъ, а да не държимъ смѣтка за 140 милиарда лева, които сѣмъ вложени за покупката на земя, на пасища, на къщи, на сгради, на ниви, на ливади и т. н. Тия 140 милиарда лева, вложени въ земледѣлското стопанство, сѣмъ обезценени съ 75%. Защо, г. г. народни представители, спестяванията само затуй, че не сѣмъ били инвестирани въ земледѣлието, а сѣмъ се хлъзнали по повърхността на размѣната и на лихварството, днесъ не трѣбва да понесатъ дълъ отъ тѣзи загуби? Защо трѣбва да бжде светъ възгледътъ за спестяванията (Оживление), че тѣ не трѣбвало да загинатъ, а да оставимъ да загинатъ 75% отъ вложенитѣ въ земледѣлското стопанство капиталъ? Има ли човѣшка справедливостъ? Има ли моралъ? Единъ капиталъ при 15% лихва за 5 години се удвоява, при 25% лихва за 3½ години се удвоява. Капиталътъ се е удвоилъ освенъ това по простата причина, че цената на златото е поскъпнала. Ако единъ кредиторъ преди 5 години е ималъ 100.000 л., днесъ същиятъ кредиторъ съ тия 100.000 л. е два пѣти по-богатъ, безъ да е вложилъ капка усилия, капка трудъ, затова, защото цената на неговата пара, на неговата креанса се е повишила.

Г. г. народни представители! Законопроектътъ на г. министъръ-председателя и на Министерския съветъ трѣбва да бжде проваленъ. Ние не бива да гласуваме единъ законопроектъ, направенъ отъ банкеритѣ на Banque de Paris et des Pays Bas. Да го направимъ ние тукъ, а не да ни го правятъ банкеритѣ въ България. Нека стопанскитѣ съсловия, чрезъ своитѣ представители, изработятъ единъ законопроектъ, който да отговаря на нуждитѣ на българското народно стопанство и на българското земледѣлско стопанство. Нека изработятъ единъ законъ, който действително да даде облекчение на земледѣлца-стопанинъ, за да предотвратимъ и гражданската война, за да спечелимъ и българския народъ за себе си, да го обединимъ около идеята за държавата, да го отклонимъ отъ пътя на анархията, на гражданскитѣ войни, на междусобицитѣ, за неговото спасение и за спасението на българската държава. (Ржкоплѣскания отъ нѣкои земледѣлци)

* Председателътъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Й. Качаковъ: Г. г. народни представители! Моля да се съгласите да се вдигне заседанието, като следващото заседание бжде утре, съ следния дневенъ редъ:

1. Трето четене законопроекта за временно еднократно подпомагане на осигурени при фонда „Обществени осигуровки“ работници, останали въ принудителна безработица и поради мъртавъ сезонъ, нѣмащи право на обезщетения по закона за настаняване на работа и обезщетение при безработица.

2. Първо четене законопроекта за облекчение на длъжницитѣ и за заздравяване на кредита — продължение разискванията.

3. Второ четене законопроекта за личния съставъ при Министерството на финанситѣ.

4. Трето четене законопроекта за ликвидация на заемитѣ, отпущнати по закона за направа на икономически къщи и насърчение на жилищния строежъ и

5. Докладъ на прошетарната комисия.

Председателътъ: Които приематъ предложението на г. министра на правосъдието, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ засеканието.

(Вдигнато въ 20 ч. 45 м.)

Председателъ: А. МАЛИНОВЪ

Секретари: { СТ. СЛАВОВЪ
{ ВАС. МАРИНОВЪ

Началникъ на Стенографското отдѣление: Д. АНТОНОВЪ